

Humanistisen alan koulutuksen ja tutkimuksen
rakenteellinen kehittäminen ja profilointi
(Strategia ja vaikuttavuushanke 2014–2015)

Loppuraportti 16.12.2015

Jussi Nuorteva

Sisällys

Selvitystyön rajaus ja toteuttaminen

Rakenteellisen uudistamisen tavoitteet Suomen yliopistolaitoksessa

Humanistisen alan luonne, yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja työmarkkinat

Humanistisen tutkimuksen valtakunnalliset infrastruktuurit, digitalisaatio ja verkkotieto

Esitykset humanistisen alan rakenteellisesta kehittämisestä ja priorisoinneista

LIITE 1 Humanistisen koulutusalan rakenteet yliopistoissa 2015

LIITE 2 Humanistisen koulutusalan maisterintutkintoon johtavat oppiaineet, oppialat, pääaineet ja oppiaineryhmät yliopistoittain 2015

LIITE 3 Yliopistojen humanistiset erillislaitokset 2015

LIITE 4 Selvityksessä käytetyt keskeiset aineistot

Selvitystyön rajaus ja toteuttaminen

UNIFI on pyytänyt allekirjoittanutta laatimaan selvitysmiehenä esityksen humanististen alojen koulutuksen ja tutkimuksen rakenteelliseksi kehittämiseksi Suomen yliopistoissa. Selvitystyön painotuksia on ohjannut se, että Kotimaisten kielten keskuksen johtajan, professori Pirkko Nuolijärven johdolla toiminut työryhmä jätti 24.3.2015 esityksensä *Vieraiden kielten ja kulttuurien koulutuksen ja tutkimuksen rakenteellinen kehittäminen ja profilointi*. Jo sitä ennen oli 5.3.2015 valmistunut työryhmätyönä selvitys *Yhteiskuntatieteellisen alan koulutuksen ja tutkimuksen rakenteellinen kehittäminen ja profilointi*, joka historiatieteiden osalta sivusi omaa toimeksiantoani. Tämän lisäksi UNIFI on pyytänyt emeritusprofessori, kansleri Ilkka Niiniluotoa laatimaan selvitysmiehenä esityksen psykologian ja filosofian alojen koulutuksen ja tutkimuksen rakenteellisesta kehittämisestä ja profiloinnista. Vaasan yliopiston entinen rehtori Matti Jakobsson selvittää puolestaan kasvatustieteiden koulutuksen ja tutkimuksen rakenteellista kehittämistä.

Päällekkäisyyksiä tehtyjen ja tekeillä olevien selvitysten välillä on vaikea välttää. Kokonaisuuden kannalta katsoin kuitenkin parhaaksi tarkastella humanistisia tieteitä sekä taiteiden tutkimusta ja opetusta laajana kokonaisuutena, vaikka olenkin painottanut niitä aloja, jotka eivät ole olleet muiden selvityshankkeiden kohteena. Olen myös ymmärtänyt humanistiset tieteet laajasti siten, että olen tarkastellut myös niitä lähellä olevia taidealoja sekä suppeammin teologiaa ja oikeustietä. Erityistä huomiota olen kiinnittänyt tutkimuksen edellytyksiin ja muutostekijöihin, kuten infrastruktuureihin ja digitalisaation vaikutuksiin.

Humanististen tieteiden asemasta laadittiin UNIFI:n toimeksiannosta vuonna 2011 työryhmätyönä rakenteellinen selvitys ja kehittämisesityksiä. Selvityksen yliopistokohtaiset luonnehdinnat ovat suurelta osin edelleen paikkansapitäviä. Sen vuoksi en ole laatinut laajaa kokonaiskatsausta yliopistojen humanistisiin tieteenaloihin, vaan olen ajantasaistanut vuoden 2011 selvityksen liiteosat ja tarkastellut viime vuosien kehitystä ehdotusosassani. Toimeksiannostani ja sen tavoitteista käydyssä keskustelussa UNIFI:n puheenjohtaja korosti toivetta tehdä rohkeita ehdotuksia. Taustalla oli se, ettei UNIFI:n vuonna 2011 sinänsä laadukas humanistisen koulutusalan loppuraportti ollut johtanut toivottuihin rakenteellisiin uudistuksiin.

Humanististen alojen ja yhteiskuntatieteiden merkityksestä ja tarvittavan opetuksen ja tutkimuksen laajuudesta on käyty keskustelua sekä Suomessa että kansainvälisesti. Joissakin maissa, kuten Japanissa, humanistista yliopistokoulutusta on tarkoitus vähentää hyvinkin radikaalisti. Suomessa keskustelu on painottunut korkeakoululaitoksen ja tieteen rahoitukseen, tutkintoaikoihin ja -määriin sekä humanistisen tutkinnon suorittaneiden työllisyysnäkyymiin.

Rakenteellisen uudistuksen yhtenä tavoitteena on saada aikaan kustannustehokkaita ratkaisuja. Olen ollut tietoinen tästä tavoitteesta, mutta olen silti pyrkinyt tekemään sellaisia ehdotuksia, jotka voisivat samalla saada aikaan jotain uutta, kiinnostavaa ja kansainvälisesti erilaista. Innovaatioita ei voi tilata. Ne syntyvät luovassa, myönteisessä, ennakkoluulottomassa ja vahvasti kansainvälisessä toimintaympäristössä, jossa on hyvä vuorovaikutussuhde eri aloja ja ajattelutapoja edustavien tutkijoiden ja opettajien välillä.

Suomen yliopistolaitos on laaja ja humanistinen alakin on jakautunut moniin yliopistoihin ja pirstoutunut niissä pieniin yksiköihin. Rakenteellista kehittämistä tarvitaan päällekkäisyyksien karsimiseksi, kansainvälisesti kilpailukykyisten kokonaisuuksien vahvistamiseksi sekä uusien toimintatapojen ja tutkimusmenetelmien omaksumiseksi. Olen pyrkinyt tekemään sellaisia esityksiä, jotka uudistavat rakenteita siten, että muutokset avaavat tutkimuksellisesti ja opetuksellisesti uusia näkökulmia, yksinkertaistavat johtamista ja hallintoa ja ovat taloudellisesti kustannustehokkaita. Yliopistot päättävät luonnollisesti viime kädessä itse siitä, mitä esityksiä he pitävät relevantteina ja toteuttamiskelpoisina.

Selvityksen liitteet 1 ja 2 on päivitetty vuoden 2011 RAKE-selvityksen vastaavien liitteiden mukaisesti. Liitteeseen 3 on koottu tietoja yliopistokeskuksista, yliopistojen hyvin moninaisista erityisyksiköistä, instituuteista, tutkimuskeskuksista ja verkostoista. Luettelo ei varmasti ole kaikilta osin kattava, mutta sen tavoitteena on kiinnittää huomiota yliopistoihin muodostuneeseen suureen määrään erilaisia erillisiä yksiköitä. Ne ovat osa yliopistojen dynaamista ekologiaa, mutta asettavat samalla haasteita yliopistojen sisäiselle ja yhteiselle rakenteelliselle kehittämiselle.

Selvityshankkeen aineistojen kokoamiseen ja muokkaamiseen ovat osallistuneet kehittämispäällikkö, filosofian tohtori Outi Hupaniittu ja tutkimusjohtaja, dosentti Päivi Happonen. Yliopistot ovat nimenneet selvityshankkeelle kontaktihenkilöt. Olen esitellyt ajatuksiani myös humanististen tiedekuntien dekaanien tapaamisessa Jyväskylässä 24.3.2015, UNIFI:n Helsingissä 1.6.2015 järjestämässä seminaarissa *Kohti entistä laadukkaampaa ja kustannustehokkaampaa yliopistoa*, humanististen alojen pohjoismaisessa dekaanikokouksessa Helsingissä 11.9.2015 sekä useissa tapaamisissa eri yliopistoissa. Käytössäni ovat olleet myös yliopistojen ajantasaiset strategia-asiakirjat sekä niiden Suomen Akatemialle osoittamat ensimmäisen hakukierroksen priorisointihakemukset.

Rakenteellisen uudistamisen tavoitteet Suomen yliopistolaitoksessa

Tutkimus- ja innovaationeuvosto (TIN) asetti vuonna 2014 ilmestyneessä strategiaraportissaan *Uudistuva Suomi: tutkimus- ja innovaatiopolitiikan suunta 2015 – 2020* yhdeksi tutkimus-innovaatiopolitiikan kolmesta keskeisestä tavoitteesta korkeakoulujärjestelmän radikaalin uudistamisen. Taustavaikuttajaksi nähtiin digitalisoinnin vaikutus tutkimusprosessiin ja avoimen tieteen ja tiedon tuomat mahdollisuudet löytää uusia tapoja toimia ja hyödyntää tietoa, joka on noussut yhä tärkeämmäksi yhteiskunnalliseksi pääomaksi. Tavoitteeksi asetettiin myös tehostaa tutkimus- ja innovaatiotoiminnan tulosten hyödyntämistä ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

TIN näkee raportissaan korkeakoulujärjestelmän suurimmaksi haasteeksi tutkinto-opetuksen ja tutkimuksen pirstoutumisen liian moniin korkeakouluyksiköihin. Rakenteellisen uudistamisen tavoitteena on muodostaa suurempia koulutuskokonaisuuksia, vahvistaa yliopistojen profiloitumista ja tiivistää yliopistojen monenkeskistä yhteistyötä. Rakenteellista uudistamista on TIN:n linjausten mukaan tehtävä kuitenkin siten, että tuloksena on kansallisesti ja alueellisesti kestävä ratkaisu.

Suomen Akatemian *Tieteen tila 2014*-raportissa todetaan, että yliopistolaitos on tieteenaloittain tarkasteltaessa edelleen varsin hajanainen. Puolet 54 tieteenalasta on edustettuna vähintään kuudessa yliopistossa. Yli kolmannes yliopistojen tieteenalayksiköistä on sellaisia, joissa professorikuntaa henkilötyövuosina laskettuna on kolme tai vähemmän. Yliopistojen tieteellisesti vaikuttavimmat alat viittausindikaattoreiden perusteella ovat edustettuina enintään viidessä yliopistossa.

Tutkimusinfrastruktuureista on tullut entistä keskeisempi laadukkaan tutkimuksen edellytys useimmilla tieteenaloilla. Tutkimusinfrastruktuureja on paljon mutta myös niiden kenttä on hajanainen. Suomen Akatemia julkaisi vuonna 2013 Suomen tutkimusinfrastruktuurien strategian ja tiekartan vuosille 2014 – 2020. Infrastruktuurien rahoitusta on lisätty ja siitä päättämään Suomen Akatemian hallitus nimitti vuonna 2014 tutkimusinfrastruktuurikomitean. Tutkimusta pyritään suuntaamaan lisärahoituksella myös entistä strategisempaan suuntaan. Tätä tavoitetta varten Suomen Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto, jonka tehtävänä on rahoittaa pitkäjänteistä ja ohjelmamuotoista tutkimusta, joka tuottaa ratkaisuja merkittäviin suomalaisen yhteiskunnan haasteisiin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Suomen Akatemia ovat pyrkineet ohjaamaan korkeakouluja toteuttamaan rakenteellisia uudistuksia ja tutkimuksen laadun parantamista valintojen, poisvalintojen ja yhteistyön avulla sekä suuntaamalla tutkimustaan keskeisille vahvuusalueilleen ja niistä kumpuaviin uusiin avauksiin. Yliopistoilta edellytetään pitkäjänteisiä strategista suunnittelua ja sellaista profiloitumista, joka mahdollistaa monipuolisen ja korkeatasoisen opetustarjonnan ja kansainvälisesti kilpailukykyisen tutkimuksen.

Humanistisia tieteitä koskevat ennen muuta tavoitteet lisätä digitalisaation hyödyntämistä ja tutkimuksen infrastruktuurien tehokkaampaa käyttöä. Tämä edellyttää opetuksen ja tutkimuksen rakenteiden uudelleenarviointia, tutkimusprosessien digitalisointia sekä uusien toimintatapojen ja metodisten valmiuksien kehittämistä.

Pääministeri Juha Sipilän hallitus on ohjelmassaan *Ratkaisujen Suomi: pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015* esittänyt seuraavat korkeakouluja ja koulutusjärjestelmää koskevat tavoitteet:

Hyödynnetään tieteen ja tutkimuksen resursseja tehokkaammalla tavalla. Vahvistetaan tutkimustulosten vaikuttavuutta ja kaupallistamista. Selkeytetään korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten profiloitumista ja työnjakoa sekä lisätään yhteistyötä. Kootaan osaaminen kansainvälisesti kilpailukykyisiksi keskittymiksi.

- 1) Edellytetään korkeakouluilta ja tutkimuslaitoksilta esitystä työnjaosta sekä tiedekuntien ja tutkimusyksiköiden tiivistävästä yhteistyöstä.*
- 2) Tuetaan rahoituksella alueellisia tai alakohtaisia vahvoja osaamiskeskittymiä.*
- 3) Otetaan tutkimustulosten vaikuttavuuden ja kaupallistamisen kehittäminen huomioon julkisen tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoituksen ohjauksessa sekä tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen kannusteissa.*

Tavoitellaan pidempiä työuria alkupäästä. Tehdään opintopoluista mahdollisimman joustavat koulutusasteiden sisällä ja välillä. Tuetaan nopeaa valmistumista sekä siirtymää työelämään.

UNIFI:n jo ennen eduskuntavaaleja käynnistämä rakenteellinen kehittäminen toteuttaa hyvin sekä hallitusohjelman tavoitteita että Tutkimus- ja innovaationeuvoston strategiaa vuosille 2015 – 2020 ja Suomen Akatemian *Tieteen tila 2014*-raportissa esitettyjä kehittämissuunnitelmia.

Suomen Akatemia tukee yliopistojen profiloitumista uudella kilpaillulla rahoitusmuodolla. Vuonna 2015 yliopistojen esittämiä vahvuusalueita tuettiin yhteensä 50 miljoonalla eurolla. Hakuun osallistuneesta 13 yliopistosta kymmenen sai rahoitusta. Nelivuotiset myönnöt vaihtelevat 350 000 eurosta 13,6 miljoonaan euroon. Humanistisista aloista profiloitumistukea saivat esimerkiksi Itä-Suomen yliopiston hanke Rajat, liikkuvuus ja kulttuurien kohtaaminen, Lapin yliopiston profiloitumista arktiseen tutkimukseen tukevat hankkeet muun muassa arktiset alkuperäiskansat, oikeus ja oikeudenmukaisuus arktisella alueella, arktinen muotoilu ja taiteet, tieto ja oppimisympäristöt arktisella alueella sekä pohjoinen politiikka ja hallinto. Åbo Akademi sai rahoitusta vähemmistötutkimukseen. Helsingin yliopistossa painottuu kansainvälinen Digital Humanities –profiloitus.

Humanistisen alan luonne, yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja työmarkkinat

Kansainvälisesti tunnettu ja Suomessakin paljon asiantuntijana käytetty Zürichin ETH:n (Eidgenössische Technische Hochschule) sosiologian emeritaprofessori ja European Research Councilin (ERC) varapuheenjohtaja Helga Nowotny tarkastelee ruotsalaisen Riksbankens Jubileumsfondin tuoreeseen vuosikirjaan *Thinking Ahead; Research Funding and the Future* (2015) kirjoittamassaan artikkelissa yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden asemaa globalisoituvassa maailmassa. Hän tuo esiin sen dilemman, joka koskee pyrkimystä kohdistaa tutkimusrahoitus niille aloille, jotka ensisijaisesti palvelevat yhteiskunnan taloudellisen hyvinvoinnin rakentamista. Nowotny toteaa, että soveltavat STEM-alat (science, technology, engineering, medicine) näyttävät tuottavuuden kannalta houkuttelevimmilta. Kuitenkin valtaosa eurooppalaisten yliopistojen opiskelijoista on suuntautunut yhteiskuntatieteisiin ja humanistisiin tieteisiin.

Nowotny korostaa teknis-taloudellisten innovaatioiden lisäksi sosiaalisia innovaatioita ja humboldtilaista sivistysyliopiston ihannetta. Länsimainen yhteiskuntamalli on rakentunut yhteiskunnan arvojärjestelmien, sosiaalisten rakenteiden ja kulttuurisen ymmärryksen luomalle perustalle. Taloudellisten mittarien yksipuolinen korostaminen voi johtaa yhteiskunnan eriarvoistumiseen, arvojärjestelmien rapautumiseen ja sosiaalisten rakenteiden heikentymiseen. Julkisten innovaatiopanostusten suuntaaminen yksipuolisesti STEM-aloille voi heikentää kykyä hyödyntää panostusten tuottamaa hyötyä koko yhteiskunnan kehittämiseksi.

Tuore *Humanities World Report 2015* tarkastelee humanististen tieteiden asemaa ja luonnetta muuttuvassa ja voimakkaasti globalisoituvassa maailmassa. Humanististen tieteiden arvo

jakaantuu yhteiskunnalliseen ja yksilölliseen arvoon. Kulttuuriin ja kulttuuriseen tietoon perustuva liiketoiminta ylittää monien teollisten liiketoiminta-alueiden taloudellisen arvon. Humanistiset alat ja yhteiskuntatieteet vahvistavat myös kulttuurista ja sosiaalista osaamista, vuorovaikutusta ja ymmärrystä. Yhteiskunnallisen vakauden merkitys taloudelle on huomattava.

Humanistiset tieteet ja taidealat edistävät yksilöissä uteliaisuuteen perustuvaa kiinnostusta yhteiskunnallisia ja kulttuurisia ilmiöitä kohtaan. Ne rakentavat kriittistä ja innovatiivista ajatteluilmapiiriä, kannustavat luovuuteen ja ennakkoluulottomuuteen, edistävät henkistä kehittymistä ja hyvinvointia, tuottavat esteettisiä elämyksiä ja tukevat yhteiskunnallisten arvojen ja oikeudenmukaisuuden toteutumista. Tekniset innovaatiot eivät synny mekaanisesti rahoitusta suuntaamalla, vaan ne tarvitsevat tuekseen ennakkoluulottomasti uuteen ajatteluun ja innovaatioihin suhtautuvan kansalaisyhteiskunnan. Tämän kehityksen mahdollistaminen on nähty eurooppalaisissa yliopistoissa humanististen tieteiden tärkeimmäksi tehtäväksi.

Tilastokeskuksen koulutustilastojen mukaan yliopistojen tutkintoon johtavassa koulutuksessa oli Suomessa vuonna 2014 yhteensä 163 800 opiskelijaa. Opiskelijamäärä väheni kaksi prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Tutkintoja suoritettiin 31 200, lähes 3 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Eniten kasvoi tohtorin tutkintojen määrä, 8 prosenttia (Tilastokeskus, SVT: Yliopistokoulutus. Saatu: 29.11.2015).

Korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllistyminen vuoden kuluessa valmistumisesta on heikentynyt 2010-luvulla. Myös tohtorintutkinnon suorittaneiden työllistymisessä on tapahtunut laskua etenkin viime vuosina. Humanistisilla ja yhteiskuntatieteellisillä aloilla onkin nähty olevan ylikoulutusta. Vuosina 2009–2013 ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista humanisteista oli vuoden kuluttua valmistumisesta työllistynyt 75,1 %, kun taas esimerkiksi lääketieteellisen koulutuksen saaneilla työllistymisprosentti on yli 95,3 %. Humanistien työllistyminen on selvästi heikompi kuin yhteiskuntatieteilijöillä (82,2 %), musiikkialan yliopistokoulutuksen saaneilla (81,3 %), teologeilla (83,5 %) tai oikeustieteilijöillä (92,3 %). Humanistien jälkeen jäävät vain taideteollisen koulutuksen saaneet (70,5 %) ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista heikoimmin työllistyvät kuvataidealalta valmistuneet (48,5 %).

Selkeimmän uraväylän humanistisilla aloilla muodostavat opetusalan tehtävät. Julkishallinnon säästöt ja rakennemuutokset ovat vaikuttaneet humanistien mahdollisuuksiin työllistyä koulutustaan vastaaviin tehtäviin valtionhallinnossa ja kuntasektorilla. Kolmannen sektorin merkitys näyttää kasvaneen, mutta rajanveto yksityisen sektorin ja sen välillä on vaikea. Työ saattaa myös jakaantua projektimaisesti useampaan kuin yhteen tehtävään kerrallaan. Väliin voi sattua myös työttömyysjaksoja. Humanististen alojen koulutuksen saaneiden työllistymisestä ei sen vuoksi ole saatavilla täysin eksaktia tietoa. **Monipuolisten työelämävalmiuksien ja moniosaajuuden vahvistaminen osana yliopistokoulutusta on kuitenkin yhä tärkeämpää.** Työvoima on myös kansainvälisesti liikkuvampaa, joten Suomessa koulutuksensa saaneiden humanistien lisäksi huomiota on kiinnitettävä suomalaisten maastamuuttoon ja vastaavasti maahanmuuttajien tuoman osaamisen täysimittaiseen hyödyntämiseen Suomessa. Kansainvälisen osaamisen vahvistaminen kaikilla aloilla on tärkeää.

Humanistisen tutkimuksen valtakunnalliset infrastruktuurit, digitalisaatio ja verkkotieto

Tutkimuksen infrastruktuurien merkitys on korostunut voimakkaasti 2010-luvulla niin Suomessa kuin kansainvälisesti. Jo vuoden 2011 RAKE-selvitys kiinnitti huomiota siihen, että yliopistojen ulkopuolella sijaitsevilla yhteisillä tutkimusinfrastruktuureilla ja erityislaitoksilla on suuri merkitys niin humanistiselle opetukselle kuin tutkimuksellekin.

Arkistojen alkuperäisaineistot ja kirjastojen kokoelmat muodostavat perustan historian tutkimukselle. Museoiden kokoelmat ovat vastaavalla tavalla tärkeitä monille muille humanistisille aloille. Keskeisiä yliopistojen tutkimusta tukevia infrastruktuuriorganisaatioita ovat arkistolaitos (Kansallisarkisto, maakunta-arkistot ja Saamelaisarkisto), Museoviraston alaiset laitokset ja muut ammattimaisesti ylläpidetyt museo, Kansallisgalleria (Ateneum, Kiasma, Sinebrychoffin taidemuseo) ja muut taidemuseot, Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Kotimaisten kielten keskus sekä valtionapua nauttivat yksityisarkistot. Niistä merkittävimpiä ovat Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Svenska Litteratursällskapet i Finland, Työväen arkisto ja Mikkelissä sijaitseva Elinkeinoelämän keskusarkisto. Tampereen yliopiston yhteydessä toimii Yhteiskuntatieteellinen tiedearkisto ja Turun yliopiston yhteydessä Siirtolaisuusinstituutti, jotka palvelevat laajasti myös muiden yliopistojen tutkimusta. Monilla infrastruktuurilaitoksilla on myös omiin tehtäviin liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa.

Arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineistoista on digitoitu vasta noin 2–3 %. Kansainvälisesti hyvänä tavoitteena pidetään noin 20 %:n tasoa, jolloin kaikkein käytetyimmät aineistot ovat sähköisesti saatavilla. Suomen arkistojen, museoiden ja kirjastojen aineistojen digitointi on jäänyt selvästi jälkeen muiden Pohjoismaiden kehityksestä 2000- ja 2010-luvulla. Aineistojen hyvä saatavuus ja käytettävyys ovat kuitenkin tänä päivänä kansainvälistä tasoa olevan humanistisen tutkimuksen keskeisiä edellytyksiä. Tutkimusprosessin sähköistyminen edellyttää uudenlaista metodista osaamista, uusia innovatiivisia lähestymistapoja ja moderneja tutkimuksen tukipalveluita. Ilman keskeisten aineistojen määrätietoista digitoimista ja syntysähköisten aineistojen tallentamista suomalainen humanistinen ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus tulee väistämättä jäämään jälkeen kansainvälisestä kehityksestä. Syntysähköinen aineisto muodostaa jo tänä päivänä merkittävän tutkimuksen lähdeaineiston.

Hyviä toimintamalleja digitalisoinnissa tarjoavat sekä Pohjoismaat että Viro. Ruotsin Vetenskapsrådet korostaa strategijulkaisussaan *Vetenskapsrådets guide till infrastrukturen 2012* (Vetenskapsrådets rapportserie 8:2011) humanististen ja yhteiskuntatieteiden tutkimusinfrastruktuurien merkitystä nopeasti digitalisoituvassa toimintaympäristössä. Raportti painottaa kykyä hallita digitaalisen tiedon suurta ja moniulotteista massaa. Määrätietoisella digitoinnilla, tiedon rakenteistamisella, metatietomallien kehittämisellä ja tiedon linkittämistä tukevilla ontologioilla ja semanttisella webillä on tärkeä osa tutkimuksen tiedonhallinnassa. Digitaalisen osaamisen avulla humanistinen tutkimus voi antaa panoksensa yhteiskunnan poliittiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen keskusteluun ja tutkimustietoon perustuvaan

päätöksentekoon. Digitaalisen tiedon hallinta edellyttää yhtenäisiä metodeja ja datastandardeja, kansainvälistä yhteistyötä ja tutkimuseettistä osaamista, jotta myös tietosuojalle asetetut korkeat vaatimukset voidaan täyttää.

Vetenskapsrådet asetti vuonna 2011 erityisen infrastruktuurien valmisteluryhmän sekä neuvoa antavan asiantuntijaryhmän tietokanta-asioihin. Myös humanistisen ja yhteiskunnallisen tutkimuksen keskeisiin rahoittajiin Ruotsissa kuuluva Riksbankens Jubileumsfond on suunnannut merkittäviä lisäpanostuksia tutkimusinfrastruktuureihin, ennen muuta keskeisten kokoelma-aineistojen digitointiin. Infrastruktuurituki muodostaa noin 10 % RJ:n vuotuisesta lähes 50 miljoonan euron kokonaisrahoituksesta.

Suomen Akatemia ja opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisivat vuonna 2013 Suomen tutkimusinfrastruktuurien strategian ja tiekartan vuosille 2015–2020. Tuettavien hankkeiden joukossa on joitakin yhteiskuntatieteellisiä ja humanistisia infrastruktuureja. Suomen Akatemia asetti vuonna 2014 myös tutkimusinfrastruktuurikomitean kehittämään suomalaisen tutkimuksen infrastruktuureja ja tekemään niitä koskevia rahoituspäätöksiä. Liikkeellelähtö on myönteinen, mutta sen vaikutukset etenkin humanistiseen tutkimukseen ovat toistaiseksi olleet vähäisiä. **Humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen pitämiseksi mukana kansainvälisessä kehityksessä on erityistä huomiota kiinnitettävä tutkimukselle keskeisten aineistojen laajamittaiseen ja nopeaan digitointiin, sähköisten aineistojen pysyvän säilyttämisen varmistamiseen sekä digitaalisen tiedonhallinnan määrätietoiseen methodiseen kehittämiseen.** Tämän osaamisen strategisessa kehittämisessä opetus- ja kulttuuriministeriön ATT-hankkeella (Avoin tiede ja tutkimus) on keskeinen rooli. Vuodet 2014–2017 kattava avoimen tieteen ja tutkimuksen tiekartta on linjannut tämän kehittämisen tavoitteet (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:20).

Humanistinen ala on Suomessa toistaiseksi vielä heikosti verkottunut. Humanististen tieteiden alalla valtakunnallisesti toimivia verkkosivustoja on vasta muutamia ja niiden rahoitus on epävakaata. Niistä merkittävimmät ovat historiatieteiden alalla vuodesta 1996 saakka toiminut *Agricola – Suomen historiaverkko-portaali* (<http://agricola.utu.fi/>) sekä yliopistoissa ja koulujen opetuksessa käytetty filosofian suomen ja ruotsinkielinen internet-portaali *Filosofia.fi* (www.filosofia.fi).

Agricola - Suomen historiaverkko -portaali on yliopistojen historiatieteitä opettavien laitosten ja muistiorganisaatioiden perustama verkkopalvelu, joka edistää suomalaista historiantutkimusta, opetusta ja harrastusta. Portaali luo yhteyden historiallista tietoa ylläpitävien ja tuottavien instituutioiden ja tiedon käyttäjien välille ja helpottaa tiedon hyödyntämistä opetuksessa, tutkimuksessa ja tiedonvälityksessä. Portaali tavoittaa sekä alan sidosryhmät että historiasta kiinnostuneen yleisön. Se toteuttaa yliopistojen kolmatta tehtävää toimimalla verkossa tiedeyhteisön ja suuren yleisön yhdistäjänä. Portaali tavoittaa kuukausittain noin 25 000 henkilöä. Se on rahoitettu säätiöiden apurahoilla sekä yliopistojen laitosten ja seurojen maksamilla vuosittaisilla osallistumismaksuilla. Rahoitus ei kuitenkaan ole pysyvällä pohjalla eikä kata kaikkia toiminnan vaatimia menoja.

Agricola – Suomen historiaverkko-portaali on 2010-luvulla panostanut erityisesti historian valtakunnalliseen verkko-opetukseen. Aineistojen tuottamiseen osallistuvat kaikki maan yliopistot. Vuonna 2015 se tarjosi 68 kurssia, joille hyväksyttiin noin 400 opiskelijaa. Mukana olevat laitokset maksavat kurssien opetuksen opiskelijapaikkojen suhteessa. Toiminnan koordinoinnin ja tukitoiminnot on rahoittanut Turun yliopisto. Hanke on partnerina myös kansainvälisissä verkko-opetushankkeissa. Jatkossa historian verkko-opetus on tarkoitus laajentaa muidenkin humanististen alojen valtakunnalliseksi verkko-opetuksi.

Vuonna 2004 toimintansa aloittaneen *Filosofia.fi*-portaalin ovat tuottaneet Eurooppalaisen filosofian seura ry, filosofinen *niin & näin* -lehti sekä Åbo Akademin filosofian oppiaine. Sen toimintaa ovat tukeneet Jenny ja Antti Wihurin rahasto, Suomen Kulttuurirahasto, Svenska Kulturfonden, Stiftelsen för Åbo Akademi, Otto A. Malms donationsfond ja opetus- ja kulttuuriministeriö. Sivustosta on runsaassa vuosikymmenessä kehittynyt filosofian alan keskeisin keskustelufoorumi ja aineistotietopankki. Hanke on julkaissut digitaalisesti ja osittain myös käänöksinä Turun akatemian filosofisia väitöskirjoja, tekijänoikeusvapaita tutkimuksia ja asiantuntijoiden laatiman LOGOS-ensyklopedian. Sivustolle on koottu myös laaja linkkikokoelma kansainvälisiin alan vapaasti saatavilla oleviin julkaisuihin sekä kuva- ja videoaineistoa. Sivusto ylläpitää myös filosofian alan tapahtumakalenteria ja julkaisee säännöllisesti tiedotteita. Sivuston ylläpito on tapahtunut suurelta vapaaehtoistyöhön perustuen. **Yliopistojen tulisi pitkäjänteisellä yhteisrahoituksella turvata humanististen alojen vakiintuneiden yhteiskäyttöisten verkkopalveluiden pysyvä ylläpito. Niillä on huomattava lisäarvo kohdealojen toiminnassa. Ne palvelevat myös kouluja ja suurta yleisöä. Ylläpitokustannukset ovat sivustojen hyötyyn ja vaikuttavuuteen verrattuna vähäiset.**

Suomella on 17 kulttuuri- ja tiedeinstituuttia, joista neljän tehtävät painottuvat humanistiseen tutkimukseen. Suomen Rooman instituutti (1954) ja Suomen Ateenan instituutti (1984) ovat tärkeä osa suomalaisen antiikintutkimuksen ja arkeologian infrastruktuuria. Ne tarjoavat mahdollisuuden kansainväliseen yhteistyöhön ja arkeologisiin kaivauksiin kohdemaissa. Suomen Rooman instituutissa tutkitaan myös keskiaikaa ja varhaista uutta aikaa sekä kulttuuri- ja taidealoja. Suomen Lähi-idän instituutti (1994) on keskittynyt Lähi-idän kielten, kulttuurien ja uskontojen sekä yhteiskuntien tutkimukseen. Instituutti järjestää alan opetusta yhteistyössä Suomen ja Lähi-idän maiden korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja kulttuuritoimijoiden kanssa. Suomen Japanin instituutti (1997) edistää yhteistyötä eri toimijoiden välillä kulttuurin, tieteen, ylemmän opetuksen, tekniikan ja talouden aloilla. Useat yliopistot osallistuvat tiedeinstituutteja ylläpitävien säätiöiden toimintaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö on osoittanut perusrahoituksen instituuttien toimintaan. **Suomen tiede- ja kulttuuri-instituutit muodostavat perustan Suomen kansainvälisesti korkeatasoiselle antiikintutkimukselle. Lähi-idän kriisi on korostanut Suomen Lähi-idän instituutin merkitystä ajankohtaisen tutkimustiedon tuottamisessa sekä päätöksentekijöille että medialle.**

Kotimaisten kielten keskuksen (Kotus) tehtävät ovat muuttuneet oleellisesti vuoden 2011 RAKESelvityksen jälkeen. Sen tehtäviä ovat uuden lain mukaan suomen ja ruotsin kielen huolto, neuvonta ja sanakirjatyö. Kotuksen toimialaan aiemmin kuuluneisiin kieliin kohdistunut tutkimus ja

opetus on voitu onnistuneesti siirtää Oulun ja Helsingin yliopistoihin ja Kuuloliittoon. Erityisen selvästi uudelleenjärjestelyn hyöty on tullut esiin romanikielen opetuksen ja tutkimuksen vahvistumisessa Helsingin yliopistossa ja romanikielen opiskelun lisääntymisessä niin romanien kuin muidenkin keskuudessa. **Kotuksen tieteellisen osaamisen ylläpitämiseksi on edelleen tärkeää osallistua sellaisiin tutkimushankkeisiin, jotka tukevat yhteistyötä yliopistojen kanssa ja vahvistavat Kotuksessa tehtävää kielenhuolto- ja sanakirjatyötä.**

Esitykset humanistisen alan rakenteellisesta kehittämisestä ja priorisoinneista

Arvioidaan yliopistokeskusten ja yliopistojen alueellisten yksiköiden asema, tehtävät ja vaikuttavuus

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimii 14 yliopistoa ja niiden lisäksi puolustusministeriön hallinnonalalla Maanpuolustuskorkeakoulu. Humanistisia ja taideoaloja opetetaan kymmenessä yliopistossa.

Yliopistokenttää täydentävät opetusministeriön vuonna 2004 perustamat Kajaanin, Kokkolan, Lahden, Mikkelin, Porin ja Seinäjoen yliopistokeskukset, jotka kokoavat alueidensa yliopistollisen toiminnan. Yhteistyöhön osallistuvat usein myös alueen ammattikorkeakoulut, kunnat ja maakuntaliitto.

Ministeriö vastasi uuden yliopistolain (558/2009) voimaantuloon saakka yliopistokeskusten toiminnan koordinoinnista. Uuden yliopistolain 27 §:n mukaan ”Yliopistoilla voi olla toisten yliopistojen kanssa yliopistokeskuksia tai muita yhteisiä yksiköitä sekä yhteisiä yksiköitä ammattikorkeakoulujen, tutkimuslaitosten tai muiden julkisten taikka yksityisten yhteisöjen tai säätiöiden kanssa.”

Yliopistokeskusten lisäksi monilla yliopistoilla on muita alueellisia toimipisteitä ja toimintoja (LIITE 3). Humanistiset alat nivoutuvat laajempiin kokonaisuuksiin, joten alueellisten toimintojen laajuutta ja niiden rakenteellista kehittämistä on tarkoituksenmukaista tarkastella kokonaisuutena. Humanististen alojen opetustarjonta on suhteellisen vähäistä Porin yliopistokeskusta lukuun ottamatta.

Suomen yliopistojen määrää suhteessa väkilukuun on pidetty korkeana verrattuna esimerkiksi Tanskaan, missä yliopistolaitoksen uudistamisen jälkeen toimii kahdeksan yliopistoa. Niistä viisi on yleisyliopistoja (Kööpenhamina, Aarhus, Roskilde, Aalborg ja Odensen University of Southern Denmark) ja kolme erikoistunutta yliopistoa (Technical University of Denmark, Copenhagen

Business School ja IT University of Copenhagen). Neljä Tanskan kahdeksasta yliopistosta toimii Kööpenhaminassa.

Ruotsissa yliopistojen ja alueellisten korkeakoulujen määrä on Tanskaa suhteellisesti selvästi suurempi, kaikkiaan 36. Kansainvälisillä listoilla sadan parhaan joukkoon niistä yltävät säännöllisesti Karolinska institutet ja Uppsalan, Lundin ja Tukholman yliopistot. Kärjen tuntumassa ovat myös Göteborgin, Linköpingin ja Uumajan yliopistot ja Chalmers University of Technology.

Suomen yliopistojen ja yliopistokeskusten määrä on pienempi kuin Ruotsin yliopistojen ja korkeakoulujen. Suomen yliopistokeskukset ovat kuitenkin tasoltaan ja volyymiltaan selvästi Ruotsin alueellisia korkeakouluja heikompia. Sen vuoksi Suomessa on hyödyllisempää arvioida yliopistokeskusten ja yliopistojen alueellisten toimijoiden asemaa kuin pyrkiä vähentämään varsinaisten yliopistojen määrää.

Toimenpide-ehdotukset:

- 1) Yliopistot arvioivat yliopistokeskusten ja yliopistojen alueellisten toimintojen laadun ja tuloksellisuuden ja määrittävät niiden aseman yliopiston toiminnallisessa kokonaisuudessa.*
- 2) Yliopistot laativat UNIFI:n johdolla yhteisen aluepoliittisen strategian, jossa määritellään alueellisen toiminnan rakenteellisen kehittämisen tavoitteet ja aikataulu yhteisistä valtakunnallisista tavoitteista lähtien.*

Integroidaan erillislaitokset, instituutit, keskuksset ja verkostot nykyistä paremmin tiedekuntiin tai niitä vastaaviin suurempiin yksiköihin

Yliopistoissa toimii tällä hetkellä suuri määrä humanististen alojen tai niihin läheisesti liittyvien alojen erillislaitoksia, instituutteja, tutkimuskeskuksia ja verkostoja (LIITE 3). Monet niistä ovat varsin pieniä yksiköitä ja niiden asema ja tehtävät vaihtelevat, samoin niiden integroituminen tiedekuntien tai niitä vastaavien yksiköiden toimintaan. Liite ei epäilemättä kata yliopistojen mainittujen toimijoiden kirjavaa kokonaisuutta. Osa keskuksista on tutkijoiden itse perustamia keskuksia ja verkostoja, joille yliopistot ovat myöhemmin antaneet statuksen. On selvää, että humanisteja työskentelee myös muiden tiedekuntien monitieteisissä yksiköissä ja verkostoissa. Se on osa yliopistojen toiminnan dynaamisuutta, mutta aiheuttaa myös vaikeuksia pitkäjänteiselle suunnittelulle ja voimavarojen hallinnalle.

Tarkemman kuvan luomiseksi tämän tapaisista toimijoista yliopistojen tulisi määritellä selkeät kriteerit sille, mitä tarkoitetaan instituuteilla, keskuksilla tai verkostoilla ja mitkä ovat niiden toiminnalle asetettavat tavoitteet. Useimmissa yliopistoissa onkin jo käynnissä uudistustyö toiminnallisten rakenteiden selkeyttämiseksi. Uusien pysyvien rakenteiden luomista tulisi välttää ja panostusta kohdistaa tutkimuspainotteisiin, ketterästi muunneltaviin vaihtuva-alaisiin verkostoihin, joiden tavoitteena on tehdä korkeaa kansainvälistä tasoa olevaa tutkimusta.

Toimenpide-ehdotukset:

- 1) *Yliopistot integroivat erillislaitokset, instituutit, tutkimuskeskukset ja verkostot vahvemmin tiedekuntiin tai niitä vastaaviin suurempiin yksiköihin ja arvioivat niiden tehtävät ja tarkoituksenmukaisuuden osana opetusta ja tutkimusta.*
- 2) *Yliopistot selkeyttävät edellä mainittujen toimijoiden johtamista ja hallintoa ja pyrkivät toiminnallisesti kevyisiin ja kansainvälisesti kilpailukykyisiin, verkostomaisiin rakenteisiin.*
- 3) *Yliopistot lisäävät keskinäistä verkottunutta yhteistyötä ja kohdentavat voimavaroja kansainvälisesti kilpailukykyisimpiin yksiköihin suuremman kriittisen massan luomiseksi.*

Uudistetaan tutkintorakennetta siten, että kandidaatin tutkintoa työelämään johtavana tutkintona vahvistetaan ja erikoistuneita maisterintutkintoja kehitetään työelämän tarpeita paremmin vastaaviksi

Tutkintojen suoritusajat suomalaisissa yliopistoissa ovat varsin pitkät. Tohtorintutkinnon suorittamiseen kuluu humanistisilla aloilla yleisesti yli kymmenen vuotta. Opiskeluaikana monet suuntautuvat jo työelämään, mikäli siihen tarjoutuu mahdollisuus.

Työelämän rakenteet, toimintatavat ja vaatimukset muuttuvat digitalisaation vaikutuksesta. Työskentely tapahtuu entistä useammin verkottuneesti siten, että siihen saattaa kuulua samanaikaisia hankkeita tai tehtäviä. Urapolut eivät ole yksiselitteisiä ja pysyvät työsuhteet ovat yhä harvinaisempia. Osaamisen jatkuva päivittäminen ja uudistaminen on välttämätöntä, mikä lisää jatko- ja täydennyskoulutuksen tarvetta. Kansainvälisen, akkreditoitun verkko-opetuksen määrä lisääntyy ja kansainvälinen kilpailu alalla kasvaa.

Humanistisen tutkimuksen vahvuus on sen kyky luoda valmiuksia kriittiseen ajatteluun ja kulttuuristen ja yhteiskunnallisten ilmiöiden analyttiseen ymmärtämiseen. Osaamisperusta luodaan kandidaatin tutkinnossa ja sitä täydennetään maisterintutkinnossa ja tohtorintutkinnossa.

Toimenpide-ehdotukset:

- 1) *Vahvistetaan kandidaattitutkintoa työelämään johtavana tutkintona.*
- 2) *Kehitetään erikoistuneita maisteriohjelmiä, jotka perustuvat työelämän tarpeisiin.*
- 3) *Lisätään verkko-opetusta ja kansainvälisyyttä erikoistuneissa maisteriopinnoissa.*

Nopeutetaan ammattimaista tutkijanuraa ja vahvistetaan urapolkuja

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamista tutkijakouluista 85 % toimi valtakunnallisesti. Yliopistokohtaisesti kehitetyt tutkijakoulumallit vaihtelevat, mutta tutkijakoulut ovat usein aiempaa kapeampia eivätkä ne tarjoa substanssialoilla niin laajaa kriittistä massaa kuin oli valtakunnallisissa tutkijakouluissa. Etenkin pienillä humanistisilla aloilla valtakunnallisten tutkijakoulujen aseman heikkeneminen on vaarassa johtaa siiloutumiseen.

Kiinnostus tohtorintutkintojen suorittamiseen on suurta ja tohtorintutkinnon suorittaneiden määrä on korkea. Vain pieni osa tohtoreista voi luoda uran yliopistoissa tai korkeakouluissa. Kilpailu rahoituksesta on yhä tiukempaa. Tohtoritutkinnon ja sen jälkeisen post doc-vaiheen rahoitusta on vahvistettu julkisen rahoituksen lisäksi säätiörahoituksella. Työelämässä oleville jatko-opintojen suorittaminen työn ohella tarjoaa tärkeän kanavan uudistumiseen, parantaa usein motivaatiota ja vahvistaa innovatiivista ajattelua.

Toimenpide-ehdotukset:

- 1) *Selvitetään mahdollisuus suuntautua ammattimaiselle tutkijanuralle nykyistä nopeammin.*
- 2) *Varmistetaan riittävä kriittinen massa tutkijakouluissa ja lisätään yliopistojen välisillä yhteistoimintasopimuksilla tutkijakoulujen koordinaatiota, kansainvälisyyttä ja valtakunnallista verkottumista.*
- 3) *Kansainvälisesti korkeatasoisimpia tutkijakouluja ja tohtoriohjelmiä tuetaan kilpaillulla rahoituksella, jotta voidaan varmistaa parhaiden suomalaisten tutkijakoulujen kyky menestyä kansainvälisesti.*
- 4) *Kehitetään tukimuotoja, joilla parannetaan työelämässä olevien väitöskirjantekijöiden mahdollisuutta syventää tieteellistä osaamistaan ja suorittaa tohtorintutkinto.*
- 5) *Kehitetään tutkijakollegioita ja post doc-tutkimuksen rahoitusta, jotta menestyneimmät nuoret tutkijat voivat jatkaa ammattimaista tutkijanuraa heti väittelyn jälkeen.*
- 6) *Kehitetään ja laajennetaan urapolkumalleja (tenure track), jotka perustuvat henkilökohtaiseen arviointiin eri uravaiheissa.*

Vahvistetaan humanististen tieteiden infrastruktuureja sekä panostetaan digitalisaation hyödyntämiseen, tutkimusprosessin uudistamiseen ja uusien metodisten valmiuksien luomiseen

Merkittävä osa humanistisen tutkimuksen keskeisistä infrastruktuureista toimii yliopistojen ulkopuolella. Tutkimusprosessin digitalisoituessa yhteistyö yliopistojen ja ulkopuolisten infrastruktuurilaitosten kesken muodostaa menestyksen ja osaamisen kannalta kriittisen osa-alueen. Digitaalisen tiedon hyödyntäminen edellyttää kansainvälistä yhteistyötä, yhtenäisiä standardeja ja laskennallisten tieteiden menetelmien osaamista. Suomen Akatemian ja eräiden humanistisia tieteitä rahoittavien säätiöiden panostukset digitaaliseen humanismiin ovat tarjonneet tärkeän väylän uuden osaamisen luomiselle.

Dynaamista verkkojulkaisemista tulee kehittää siten, että se mahdollistaa tutkimuksessa käytettyjen sähköisten lähdeaineistojen ja sähköisen kirjallisuuden linkittämisen pysyvien tunnisteiden (persistent identifiers) avulla tutkimusjulkaisuihin. Suomessa tieteellisestä julkaisemisesta vastaavat yliopistojen lisäksi etenkin tieteelliset seurakuntat. Niiden julkaisusarjat ovat vaarassa marginalisoitua kansainvälisesti, elleivät ne pysty tarjoamaan julkaisukanavia johtaville suomalaisille ja ulkomaisille tutkijoille.

Toimenpiteet:

- 1) Vahvistetaan humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keskeisten aineistojen digitointia ja syntysähköisten aineistojen asemaa tutkimusaineistona sekä parannetaan niiden saatavuutta ja käytettävyyttä.*
- 2) Edistetään sähköisten aineistojen hallintaan perustuvien uusien menetelmien hyödyntämistä humanistisissa tieteissä (Digital Humanities).*
- 3) Luodaan Helsinkiin, Tampereelle, Turkuun ja Ouluun sähköisten aineistojen hallintaan ja käyttöön erikoistuneet osaamiskeskukset, jotka tukevat tiedonlouhintaan ja laskennallisiin tieteisiin perustuvia innovatiivisia menetelmiä humanististen alojen, yhteiskuntatieteiden ja taiteentutkimuksen tutkimuksen ja opetuksen menetelmien kehittämisessä.*
- 4) Kehitetään yhdessä tutkimuksen infrastruktuureina toimivien muistiorganisaatoiden ja tieteellisten seurojen kanssa dynaamista sähköistä tieteellistä julkaisemista siten, että tutkimusdata voidaan linkittää sähköisiin julkaisuihin aineistojen integriteetin ja pysyvyyden turvaavia pysyviä tunnisteita (persistent identifiers) käyttäen.*
- 5) Tuetaan ja kehitetään infrastruktuureja, jotka turvaavat sähköisten tutkimusaineistojen pysyvän säilytyksen ja monipuolisen uudelleen käytön kansainvälisten standardien mukaisella tavalla.*

Vahvistetaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arvoa tulosindikaattorina ja turvataan kansalliskielten asema tutkimuksessa ja opetuksessa

Humanististen ja yhteiskuntatieteiden keskeinen tehtävä on tuottaa luotettavaa, tutkimukseen perustuvaa tietoa yhteiskunnallisen päätöksenteon tueksi kaikilla päätöksenteon tasoilla. Yhteiskunnallinen keskustelu, arvoja ja eettisiä valintoja koskevan ymmärryksen vahvistaminen sekä kulttuurisen, historiallisen ja esteettisen ymmärryksen ja kokemuksen syventäminen kuuluvat humanististen tieteiden perustehtäviin.

Humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen julkaisemisen tulosindikaattorien painottuminen englanninkielisiin artikkelijulkaisuihin kaventaa näiden tieteiden ominta luonnetta ja yhteiskunnallista tehtävää. Laajoihin synteeseihin ja syvälliseen ja moniulotteiseen analyysiin pyrkivien tieteellisten monografioiden julkaisemisesta ei palkita niiden vaativuutta vastaavalla tavalla. Humanistista tutkimusta ei tule suunnata pelkästään kansainväliselle yleisölle tai tutkijayhteisölle. Historiallisen, kulttuurisen ja yhteiskunnallisen tiedon tuottaminen kansalliskielillä suomeksi ja ruotsiksi sekä laajasti myös saamen kielellä ja muilla vähemmistökielillä tukee monikulttuurista ja moniarvoista yhteiskuntaa ja rakentaa sen yhteisöllisyyttä, itseyttä ja arvoperustaa.

Anglosaksiset vaikutteet ovat purkaneet vanhaa positivistista tiedeperinnettä ja muokanneet vakavaan lähdetutkimukseenkin perustuvia julkaisuja luonteeltaan aikaisempaa yleistajuisemmiksi. Suuntaus on kansainvälinen ja kaupallisella kustannustoiminnalla onkin edelleen myös kansantaloudellista merkitystä. Kulttuuriseen, yhteiskunnalliseen ja taiteelliseen tietoon ja

osaamiseen perustuvat tuotteet ja palvelut työllistävät kasvavan joukon humanistisen tai ylimmän taiteellisen tutkinnon suorittaneista. Kaupallisten kustantajien kansallisilla kielillä julkaisemat tutkimukset saavat yleensä enemmän huomiota ja vaikuttavuutta kuin vastaavat kansainvälisillä kielillä julkaistut painatteet. Artikkelijulkaisut puolestaan tavoittavat yleensä huonosti suuren yleisön. Kansainvälisillä kielillä julkaistut monografiat ja artikkelit ovat edellä esitetystä huolimatta tärkeitä, sillä ne syventävät tieteellistä diskurssia ja auttavat asemoimaan suomalaista humanistista tutkimusta kansainvälisesti.

Toimenpide-ehdotukset:

- 1) *Vahvistetaan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden painoarvoa tulosindikaattorina.*
- 2) *Vahvistetaan humanistisille tieteille ominaisen monografiajulkaisemisen asemaa tulosindikaattorina.*
- 3) *Kannustetaan humanisteja ja yhteiskuntatieteilijöitä tuottamaan kaupallisia julkaisuja ja kulttuurituotteita kansalliskielillä ja vähemmistökielillä.*
- 4) *Varmistetaan ruotsin kielen asema kansalliskielenä ennen muuta Åbo Akademin ja Helsingin yliopiston tutkimuksessa ja opetuksessa sekä saamenkielen ja saamelaisuuteen kohdistuvan tutkimuksen ja opetuksen asema Oulun ja Lapin yliopistoissa.*
- 5) *Vahvistetaan venäjän kieleen ja kulttuurien kohdistuvan tutkimuksen ja opetuksen asemaa Itä-Suomen yliopistossa.*

Luodaan kansainvälisesti ainutlaatuinen taideaineiden kampusalue Aalto-yliopiston yhteyteen Otaniemeen ja vahvistetaan Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan pohjoista profiloitumista

Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu jatkaa vuonna 1871 alkunsa saaneen Taideteollisen korkeakoulun ja sen edeltäjän Veistokoulun perinteitä. Se on alallaan Pohjoismaiden suurin ja kansainvälisesti arvostettu. Vuonna 2010 Aalto-yliopistoon liitetty korkeakoulu valmistelea toiminnan siirtämistä Aalto-yliopiston Otaniemen kampusalueelle.

Vuonna 2013 toimintansa aloittanut Taidekorkeakoulu muodostuu kolmesta taideaineiden korkeakoulusta: Sibelius-Akatemiasta, Kuvataideakatemiasta ja Teatterikorkeakoulussa. Vuonna 2014 Taideyliopistossa oli yhteensä 1 985 opiskelijaa. Heistä suurin osa, noin 1 500, opiskelee Sibelius-Akatemiassa. Se on yksi Euroopan suurimmista musiikkiakatemoista ja sillä on erittäin vahva oma brändi. Sibelius-Akatemian toiminnat on keskitetty pääosin vuonna 2011 käyttöön otettuun Helsingin musiikkitaloon, jonka muita käyttäjiä ovat muun muassa Helsingin kaupunginorkesteri ja Radion Sinfoniaorkesteri. Sibelius-Akatemian toiminnat linkittyvät vain vähäisessä määrin Taideyliopiston kahteen muuhun korkeakouluun. Helsingin yliopiston musiikkitiede voi tukea Sibelius-Akatemian opetusta.

Kuvataideakatemia ja Teatterikorkeakoulu ovat omilla aloillaan tärkeimmät ylittä koulutusta antavat yliopistotasoiset oppilaitokset. Kaikissa Taideyliopiston korkeakouluissa on mahdollisuus suorittaa tohtorintutkintoja. Teatterikorkeakoulu myöntää teatteritaiteen ja tanssitaiteen

tohtorintutkintoja. Teatteritaiteen tohtorintutkinto on mahdollista suorittaa myös Tampereen yliopistossa. Kuvataiteen tohtorintutkintoja myöntää vain Kuvataideakatemia. Kuvataiteen aineenopettajia kouluttava kuvataidekasvatuksen koulutusohjelma ei kuitenkaan kuulu kuvataiteen koulutusalaan, vaan taideteolliseen koulutusalaan Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa ja Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulussa on lisäksi kuvataiteen maisteriohjelma, joka on myös osa taideteollista koulutusalaan, ei kuvataiteen alaa. Sibeliuksen Akatemiassa on mahdollisuus suorittaa tieteellinen tai taiteellinen musiikin tohtorintutkinto.

Taideaineita opetetaan Taideyliopiston ja Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun lisäksi Helsingin, Jyväskylän, Lapin, Tampereen ja Turun yliopistoissa ja Åbo Akademiassa. Tampereen yliopiston teatterin ja draaman tutkimus ja musiikintutkimus on kuulunut journalismin ja viestinnän tutkinto-ohjelmaan, jonka sisänotot on kuitenkin lopetettu ja mahdollisuus suorittaa maisterintutkinto päättyy vuonna 2019. Jatkossa koulutus on tarkoitettu yhdistämään laajempaan Cultural Studies-maisteriohjelmaan, jossa se muodostaa merkittävän opintokokonaisuuden. Itä-Suomen yliopisto on saamani tiedon mukaan luopumassa taiteiden tutkimuksen opintokokonaisuudesta.

Yliopistojen humanistisista aloista ainakin teatteritiede, musiikkitiede, taidehistoria, estetiikka, puheviestintä ja viestintätieteet vahvistaisivat esittävien taiteiden teoreettista koulutusta. Ne nivoutuvat kuitenkin myös yliopistojen muihin opetuskokonaisuuksiin ja yliopistojen sisäisen rakenteellisen kehittämisen tavoitteisiin. Omassa selvitystyössäni en voi mennä niin syvälle, että voisin punnita näiden tavoitteiden keskinäistä painoarvoa. Se on viime kädessä yliopistojen sisäinen ja yhteinen tehtävä. Tarkoitukseni on tehdä ehdotuksia rakenteellisista muutoksista, jotka voisivat luoda opetuksellisesti ja tieteellisesti uudenlaisia ja tarkoituksenmukaisia kokonaisuuksia. Taidealojen keskittäminen yhteiselle kampusalueelle Otaniemeen ei edellytä Taideyliopiston yhdistämistä Aalto-yliopistoon.

Toimenpide-ehdotukset:

- 1) Luodaan kansainvälisesti vahva taidekampus keskittämällä Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun ja Kuvataideakatemian toiminnot Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun kanssa yhteiselle kampusalueelle Espoon Otaniemeen siten, että nykyisten yksiköiden kansallinen ja kansainvälinen tunnettuus ja vahva brändi voidaan säilyttää ja hyödyntää osana uutta kokonaisuutta.*
- 2) Siirretään elokuva- ja televisiotutkimus Helsingin yliopistosta Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakouluun.*
- 3) Vahvistetaan Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun teoreettista osaamista siirtämällä teatteritiede Helsingin yliopistosta Taideyliopiston Teatterikorkeakouluun.*
- 4) Selvitetään mahdollisuus siirtää teatterin ja draaman tutkimus Tampereen yliopistosta Taideyliopiston Teatterikorkeakouluun.*
- 5) Vahvistetaan Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan teoreettista osaamista ja suunnataan toimintaa yliopiston profiloinnin mukaisesti pohjoisen ja arktisen alueen kysymyksiin.*
- 6) Luovutaan Itä-Suomen yliopiston taiteiden tutkimuksen opintokokonaisuudesta.*

Suunnataan Oulun ja Lapin yliopistojen yhteistoimintaa ja profiloitumista pohjoiseen alueeseen kohdistuvaan tutkimukseen ja opetukseen

Pohjoisten ja arktisten alueiden ja kulttuurien tutkimus ja opetus kuuluvat Oulun että Lapin yliopistojen selkeään profiiliin. Oulun yliopistolla ja sen Giellagas-instituutilla on valtakunnallinen tehtävä saamen kielen ja saamelaiskulttuurin tutkimuksessa ja opetuksessa.

Lapin yliopiston profiloitihankkeet painottuvat voimakkaasti arktisten alueiden tutkimukseen muun muassa saamelaisten oikeuksiin. Arktisten alueiden taloudellinen, poliittinen ja ilmastopoliittinen merkitys on voimakkaasti lisääntynyt ja kansainvälinen kiinnostus kasvanut. Ne tarjoavat profiloitintaluetta, joka mahdollistaa vahvan kansainvälisen aseman saamisen tutkimuksessa ja opetuksessa.

Toimenpide-ehdotukset:

- 1) Vahvistetaan Oulun ja Lapin yliopistojen profiloitumista pohjoisen ja arktisen alueen tutkimukseen ja opetukseen ja tiivistetään yliopistojen rakenteellista yhteistyötä.*
- 2) Painotetaan erityisesti kansainvälisen yhteistyön lisäämistä tavoitteena nousta Euroopan arktisen alueen tutkimuksen ja opetuksen johtavaksi toimijaksi.*

Kehitetään teologikoulutusta osana yliopistojen profilointiin perustuvia painotuksia uskontotieteen ja uskontojen tutkimuksessa ja opetuksessa

Yhteiskunnan muutos, kansainvälistyminen ja maahanmuutto heijastuvat arvojärjestelmiin sekä kirkkojen, uskontojen ja uskonottomien asemaan. Perinteinen teologinen koulutus kaipaa rinnalleen muuttuvaan tilanteen huomioon ottavaa tutkimusta ja opetusta.

Helsingin yliopiston hallitus on syksyllä 2015 käynnistänyt muutosohjelman, jolla tavoitellaan rakenteellisen kehittämisen avulla kaikkiaan 86 miljoonan euron säästöjä. Helsingin yliopiston rehtori on sen vuoksi asettanut työryhmän uskontotieteen ja uskontojen tutkimuksen organisoimiseksi. Selvitys koskee uskontotieteen ja uskontojen tutkimusta humanistisessa tiedekunnassa.

Åbo Akademi on tällä hetkellä ainoa ruotsinkielistä teologikoulutusta Suomessa antava yksikkö. Omien varojensa lisäksi Åbo Akademi pystyy rahoittamaan antamaansa koulutusta yksityisen testamenttilahjoituksen turvin. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta on virallisesti kaksikielinen ja tarjoaa periaatteessa mahdollisuuden tutkinnon suorittamiseen myös ruotsiksi. Ruotsinkielisten opetusvoimavarojen puuttumisen vuoksi opetusta on kuitenkin toteutettu pääasiassa suomeksi ja englanniksi. Åbo Akademi sai Suomen Akatemian profilointirahoituksen monitieteiseen vähemmistötutkimuksen profiloitihankkeeseen.

Itä-Suomen yliopistossa teologikoulutus on sijoitettu osastona filosofiseen tiedekuntaan. Opetus jakautuu läntisen teologian ja ortodoksisen teologian koulutusohjelmiin. Itä-Suomen yliopisto on

ainoa ortodoksista teologista koulutusta antava yliopisto. Itä-Suomen yliopiston profiloitihanke *Rajat, liikkuvuus ja kulttuurien kohtaaminen* tukee filosofisen tiedekunnan kehittämistä. Teologiset aineet niveltävät tähän kokonaisuuteen. Niiden asemaa vahvisti Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan päätös lakkauttaa ortodoksian ja Itä-Euroopan kirkkojen tutkimukseen suuntautunut Katariina-instituutti vuonna 2012.

Teologikoulutuksen keskittäminen Helsingin yliopistoon on rakenteellinen mahdollisuus, jonka toteuttamista on syytä selvittää edelleen. Tällä hetkellä ratkaisu ei näytä tarkoituksenmukaiselta johtuen Åbo Akademin ja Itä-Suomen teologisten alojen nivoutumisesta näiden yliopistojen profiloitihankkeisiin ja Helsingin yliopistossa käynnistetystä sisäisestä uudelleenorganisointiin tähtäävästä hankkeesta.

Toimenpide-ehdotukset:

- 1) Kehitetään Helsingin yliopiston teologian alaa Helsingin yliopistossa vahvistamalla uskontotieteen ja uskontojen tutkimuksen ja opetuksen keskittämistä sen yhteyteen.*
- 2) Tuetaan teologian niveltämistä Åbo Akademin Vähemmistötutkimuksen profiloitihankkeeseen.*
- 3) Tuetaan Itä-Suomen yliopiston teologian alan koulutuksen niveltämistä Rajat, liikkuvuus ja kulttuurien kohtaaminen profiloitihankkeeseen siten, että itäisten kirkkojen ja uskonnollisuuden tutkimus on siinä keskeinen osa kokonaisuutta.*

Laajennetaan Helsingin yliopiston kognitiotieteen alaa muodostamalla sen yhteyteen kansainvälisesti suuntautunut aistitiedon ja elämyskokemuksen kansainvälinen tutkimus- ja opintokokonaisuus

Helsingin yliopiston rakenteellisen kehittämisen suunnitelmiin kuuluu psykologian siirtäminen humanistisesta tiedekunnasta lääketieteelliseen tiedekuntaan. Kognitiotieteellä on ollut läheinen yhteys psykologiaan, mutta se on kuitenkin muodostanut oman monitieteisen tieteenalansa.

Helsingin yliopiston estetiikan oppiaine, musiikkiteiden yhteydessä toteutettu semiotiikan tutkimus ja opetus sekä Itä-Suomen yliopiston ympäristöestetiikan opetus ovat pieniä aloja, joilla on kuitenkin ollut kansainvälistä merkittävyyttä. Näillä aloilla luodun osaamisen hyödyntäminen edellyttää niiden liittämistä osaksi suurempaa kokonaisuutta ja alojen metodista kehittämistä.

Aistitutkimus on ollut merkittävä osa sekä kognitiotieteiden että kognitiivisen psykologian tutkimusta. Aistien tuottamia esteettisiä elämyksiä on kuitenkin toistaiseksi tutkittu vain niukasti kognitiotieteiden menetelmillä. Elämystutkimus voi avata uusia kansainvälisesti innovatiivisia näköaloja, kun kognitiotieteeseen yhdistetään estetiikan ja semiotiikan tutkimus ja kehitetään niiden metodista perustaa.

Toimenpiteet:

- 1) Kohdennetaan tutkimusta ja opetusta aistien tuottaman elämystiedon ja esteettisen kokemuksen monitieteiseen tutkimiseen.*

- 2) *Siirretään estetiikka, ympäristöestetiikka ja semiotiikka kognitiotieteen yhteyteen.*
- 3) *Kehitetään kognitiotieteen, informaatiotieteen, tietokone-lingvistiikan ja tietojenkäsittelytieteen menetelmiä aistien tuottaman elämystiedon tutkimuksessa.*
- 4) *Profiloidaan uusi tutkimus- ja opetusala kansainvälisesti.*

Selkeytetään yliopistojen välistä tehtäväjakoja historiatieteissä

Historiatieteitä opetetaan eri tavoin lähes kaikissa yliopistossa ja useissa eri tiedekunnissa (LIITETEET 1-2). Humanististen ja yhteiskuntatieteellisten tiedekuntien ulkopuolella opetettavia aloja ovat muun muassa oikeushistoria, kirkkohistoria, taidehistoria, musiikin historia, tekniikan historia ja lääketieteen historia. Historiatieteissä painottuvat sekä alueelliset että sisällölliset kokonaisuudet. Historiatieteet kohdistuvat ajallisesti ja temaattisesti laajoihin kokonaisuuksiin, joissa alaltaan kapealla, mutta tutkimuksellisesti syvä tutkimus voi nousta kansainväliselle huipulle.

Historiatieteiden välinen koordinaatio eri yliopistoissa on vähäistä ja erityisalut ovat usein pieniä. Esimerkiksi keskiajan tutkimusverkostoja toimii sekä Turun yliopistossa (Turku Centre for Medieval and Early Modern Studies, TUCEMEMS) ja Tampereen yliopistossa (Tampere Centre for Classical, Medieval and Early Modern Studies, TRIVIUM). Keskiajan tutkimusta harjoitetaan sen lisäksi myös Helsingin, Itä-Suomen että Jyväskylän yliopistoissa, ei kuitenkaan missään oppiainetasolla.

Pienet historia-alat rakentuvat usein yhden tai muutaman menestyneen tutkijan ympärille. Kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen ovat yleensä edellytyksiä nousulle kansainväliseen kärkeen. Historiatieteissä tutkimuksen teemat voivat vaihtua nopeasti. Tieteidenvälisyydellä on yhä suurempi merkitys. Digitaalisten aineistojen käyttö muuttaa metodisia käytäntöjä ja tarjoaa uudenlaisia mahdollisuuksia yhteistyöhön myös luonnontieteiden ja lääketieteen kanssa. Ala suosii keveitä rakenteita ja voimavarojen kohdentamista tieteellisesti korkeatasoisimpiin tutkimuskeskeisiin.

Yliopistokohtaiset erot historiatieteiden rakenteellisessa kehittämisessä vaihtelevat suuresti. Helsingin yliopistossa historia on ollut osa filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitosta. Tampereen yliopistossa historia ja filosofia ovat profiloituneet osaksi yhteiskuntatieteiden tutkimusta ja opetusta. Jyväskylän yliopistossa historia ja etnologia on sijoitettu samalle laitokselle, Turun yliopistossa ne ovat osa historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen kokonaisuutta. Oulun yliopiston erikoisuutena on aate- ja oppihistoria sekä pohjoinen ulottuvuus ja liittyminen saamelaisuuden tutkimukseen.

Toimenpide-ehdotukset:

- 1) *Kehitetään verkottunutta toimintatapaa, mutta vältetään pysyvien rakenteiden luomista laitosten ja oppiaineiden sisälle tai rinnalle.*
- 2) *Lisätään yliopistojen välistä verkostoitumista keskiajan ja esimodernin ajan tutkimuksessa.*

- 3) *Kootaan Pohjois-Amerikan tutkimukseen suuntautunut nykyistä paremmin koordinoitu opintokokonaisuus Turun yliopiston John Morton-keskuksen, Helsingin yliopiston Pohjois-Amerikan tutkimuksen ja Turun yliopiston siirtolaisuusinstituutin pohjalle.*
- 4) *Yhdistetään historia-alojen tohtorikoulutusta suuremmiksi kokonaisuuksiksi siten, että myös muiden tiedekuntien historia-alan tohtorikoulutettavat voivat osallistua siihen.*

Selkeytetään yliopistojen välistä tehtäväjakoa arkeologian ja museologian alalla

Arkeologian opetus ja tutkimus on keskitetty Helsingin, Turun ja Oulun yliopistoihin. Niiden ohella Museovirastolla on tärkeä merkitys alan työllistäjänä ja infrastruktuurina. Arkeologista tutkimusta ulkomaisissa kohteissa tekeviä aloja ovat klassinen arkeologia, egyptologia ja assyriologia. Tätä toimintaa tukevat Suomen Rooman instituutti, Suomen Ateenan instituutti ja Suomen Lähi-idän instituutti.

Helsingin yliopistossa on merihistorian opintokokonaisuus, johon meriarkeologian opetus nivoutuu. Meriarkeologiaa opetetaan Helsingin yliopiston Itämeren tutkimuksen hankkeissa. Yhteistyö Museoviraston meriarkeologian yksikön kanssa on läheistä. Meriarkeologian tutkimus Helsingissä on silti volyymiltaan pientä. Meriarkeologiaa opetetaan myös Turun yliopistossa, missä sitä tukevat Itämeren alueen kulttuurihistorian tutkimus, merenkulkualan koulutus, merimuseo Forum Marinum ja Centrum Balticum-keskus. Kotkassa sijaitsee Merikeskus Vellamo, jonka muodostamaan kokonaisuuteen kuuluu Suomen Merimuseo. Merkittävä toimija on myös Ålands sjöfartsmuseum – Ahvenanmaan merenkulkumuseo, jolla on laajat ennen muuta purjelaivakauden merenkulkuun liittyvät kokoelmat.

Arkeologian alan metodinen muutos hyödyntää entistä enemmän luonnontieteen tutkimusmenetelmiä. Digitaalisten kokoelma-aineistojen käsittelyssä painottuvat laskennallisten tieteiden menetelmät. Kansainvälinen yhteistyö ja kulttuurien alueellisen leviämisen arkeologinen tutkimus on ominaista alalle. Antropologia, etnologia ja uskontotiede ovat keskeisiä lähialoja.

Museologia tutkii museoinstituution teoriaa ja käytäntöjä. Museotyön arkea lähellä oleva tutkimus pohtii museotyön menetelmiä. Teoreettiseen museologiaan oman näkökulmansa tuovat muut humanistiset tieteet, kuten historia, kulttuurien- ja taiteentutkimus ja filosofia, mutta myös luonnontieteet ja viestintätieteet. Tutkimuskohteena ovat laajasti ymmärrettynä institutionaaliset käytännöt, tieto- ja arvoteoriat sekä kommunikaatio instituution ja yleisön välillä. Kiinnostus kohdistuu museoon historiallisesti muotoutuneena ilmiönä. Museologian tavoitteena on toisaalta tukea ja kehittää museoalan ammattilaisuutta, toisaalta sen tehtävänä on selvittää museoinstituution merkitystä länsimaisessa maailmankuvassa.

Vuonna 2006 voimaan tulleen museolain mukaan uusiin museovirkoihin vaaditaan museologian perusopintoja tai museoalan työkokemusta. Museologian opinnot antavat museoaineiden opiskelijoille valmiudet työskennellä erityyppisissä museoissa sekä näkökulmia museotyön kehittämiseen. Museologian perusopintokoulutus on museolain vaatimuksesta johtuen laajentunut eri yliopistoihin.

Suomen ainoa museologian professuuri sijaitsee Jyväskylän yliopiston humanistisessa tiedekunnassa taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitoksella. Helsingin yliopistossa museologian opetuksesta vastaa yliopistonlehtori. Tampereen yliopistossa on osana historian opetusta joka kolmas vuosi järjestettävä museologian perusopinnotkokonaisuus. Turussa museologian perusopinnot tuotetaan Turun yliopiston ja Åbo Akademin yhteistyönä. Porissa museologian perusopinnot taas kuuluvat kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen koulutusohjelmaan. Museologian aineopintojen opetuksen tuottaa Turun yliopiston Turun yksikkö. Myös Oulun yliopisto ja Åbo Akademi tarjoavat museologian opiskelijoille valinnaisia aineopintojen kursseja. Etäopinnoilla voitaisiin järjestää museologian perusopinnot.

Toimenpide-ehdotukset:

- 1) Edistetään nykyisten yksiköiden profiloitumista ja keskinäistä tehtäväjakoja sekä museologian etäopetusta ja verkko-opetusta.*
- 2) Painotetaan digitaalisiin aineistoihin kohdistuva kehittäminen Helsingin yliopistoon ja lisätään yhteistyötä Museoviraston ja muiden museokentän toimijoiden kanssa.*
- 3) Suunnataan Turun yliopiston arkeologian tutkimusta ja opetusta keskiajan arkeologiaan sekä luonnontieteiden menetelmäosaamiseen.*
- 4) Suunnataan Oulun yliopiston arkeologian tutkimusta ja opetusta pohjoisen alueen arkeologiaan.*
- 5) Yhdistetään arkeologian tutkijakoulutus valtakunnalliseksi tutkijakouluksi. Korkeatasoinen tutkimus edellyttää riittävää kriittistä massaa, monipuolista metodista osaamista ja kiinteää kansainvälistä yhteistyötä.*
- 6) Keskitetään museologian aineopetus Jyväskylän, Helsingin, Turun ja Åbo Akademin yliopistoihin, ja alan tohtorikoulutus Jyväskylän yliopistoon.*

Selkeytetään kulttuurien ja alueiden tutkimuksen tehtäväjako

Kielten ja kulttuurin tutkimusta on käsitelty UNIFI:n erillisessä RAKE-selvityksessä 2015, joten esitykseni ovat sitä täydentäviä ja perustuvat yliopistojen profiloitilinjauksiin.

Helsingin yliopisto on humanististen alojen koulutustarjonnaltaan maan selvästi suurin. Sillä on vahva asema antiikin tutkimuksen alalla, jossa kielentutkimuksen ohella painopistealueita ovat erityisesti kirjallisuudentutkimus, epigrafiikka ja papyrologia, klassillinen arkeologia ja taidehistoria.

Riittävä pienten kulttuurintutkimuksen oppiaineiden keskittymä antaa mahdollisuudet kehittää alalle tyypillisiä pieniä, usein yhden professorin varassa olevia tieteenaloja, kuten assyriologiaa, indologiaa tai Itä-Aasian tutkimusta. Ne voivat pienuudestaan huolimatta olla kansainvälisesti johtavalla tasolla. Tällaisia oppiaineita ovat ne, joissa suoritetaan keskimäärin alle viisi maisterintutkintoa vuodessa.

Pienillä ja harvinaisilla ns. orkidea-aloilla on kansainvälistä LERU-yhteistyötä (League of European Research Universities), joka ei ole kuitenkaan toiminut toivotulla tavalla. Alojen kansainvälistä

tasoa voidaan parhaiten ylläpitää kansainvälisillä rekrytoinneilla sekä kehittämällä näiden alojen pohjoismaista yhteistyötä ja työnjakoa.

Toimenpide-ehdotukset:

- 1) *Selkeytetään vähemmistöjen tutkimuksen tehtäväjakoa yliopistojen välillä siten, että rakenteiden uudistamisessa otetaan erityisesti huomioon yliopistojen profiloitihankkeisiin perustuva Åbo Akademin kansainvälisesti suuntautunut vähemmistöjen tutkimus, Itä-Suomen yliopiston raja-alueita ja vähemmistöjä koskeva tutkimus ja Oulun ja Lapin yliopiston saamelaistutkimus.*
- 2) *Keskitetään pienet "harvinaisalat" Helsingin yliopistoon.*
- 3) *Siirretään klassillisen arkeologian opetus Turun yliopistosta Helsingin yliopistoon.*
- 4) *Vahvistetaan henkilökohtaiseen arviointiin perustuvia urapolkuja ja kansainvälistä rekrytointia.*

LIITE 1: HUMANISTISEN KOULUTUSALAN RAKENTEET YLIOPISTOISSA 2015

Helsingin yliopisto

Humanistisessa tiedekunnassa on vuonna 2010 toteutetun laitosrakennemuutoksen tuloksena neljä laitosta.

1) Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos: pääaineet ovat arkeologia, estetiikka, filosofi (ruots.), folkloristiikka, historia (ruots.), kansatiede, musiikkitiede, Suomen ja Pohjoismaiden historia, taidehistoria, teatteritiede, teoreettinen filosofia, yleinen historia, yleinen kirjallisuustiede.

2) Maailman kulttuurien laitos: pääaineet ovat Aasian tutkimus, Afrikan tutkimus, altaistiikka, alue- ja kulttuurintutkimus, arabian kielen ja islamin tutkimus, assyriologia, egyptologia, Etelä-Aasian tutkimus, indoeuropeistiikka, Itä-Aasian tutkimus, klassinen arkeologia, kreikan kieli ja kirjallisuus, latinan kieli ja Rooman kirjallisuus, Lähi-idän tutkimus ja uskontotiede.

3) Nykykielten laitos: pääaineet ovat englantilainen filologia, englannin kääntäminen, germaaninen filologia, saksan kääntäminen, ranskalainen filologia (yleinen linja ja kääntäjälinja), venäjän kieli ja kirjallisuus, venäjän kääntäminen, balttilaiset kielet ja kulttuurit, espanjalainen filologia, italialainen filologia, länsi- ja eteläslaavilaiset kielet ja kulttuurit, portugalilainen filologia, kieliteknologia, käännöstiede ja yleinen kielitiede.

4) Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos: pääaineet ovat kotimainen kirjallisuus, pohjoismainen kirjallisuus, pohjoismaiset kielet, ruotsin kääntäminen, suomalais-ugrilaiset kielet ja kulttuurit (kielentutkimuksen linja, saamentutkimus, unkarin kieli ja kulttuuri, viron kieli ja kulttuuri, itämerensuomalaiset kielet), suomen kieli sekä suomen kieli ja kulttuuri.

Itä-Suomen yliopisto

Itä-Suomen yliopiston perustamisen yhteydessä muodostettiin neljä tiedekuntaa. Pääaineet tai koulutusohjelmat jakaantuvat kolmeentoista koulutusalaan. Humanistiseen koulutusalaan kuuluvat englannin kieli ja kulttuuri, englannin kieli ja kääntäminen, kulttuurintutkimus, ruotsin kieli, saksan kieli, suomen kieli ja kirjallisuus, venäjän kieli, yleinen kielitiede sekä historia (Suomen historia ja yleinen historia). Humanistisen koulutusalan pääaineet kuuluvat filosofiseen tiedekuntaan lukuun ottamatta historiaa, joka sijoittuu yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekuntaan.

Jyväskylän yliopisto

Laitosrakenne on vakiintunut ja perustuu suurelta osin monialaiseen tutkimukseen ja koulutukseen. Humanistisessa tiedekunnassa on tällä hetkellä seuraavat laitokset:

- 1) Historian ja etnologian laitos (etnologia, Suomen, yleinen tai taloushistoria sekä arkistohallinta)
- 2) Kielten laitos (englannin kieli, latinan kieli, romaaninen filologia (ranska), ruotsin kieli, saksan kieli ja kulttuuri, soveltava kielitiede, suomalainen viittomakieli, suomen kieli, suomen kieli ja kulttuuri, venäjän kieli ja kulttuuri)
- 3) Musiikin laitos (musiikkitiede, -kasvatus ja -terapia)
- 4) Soveltavan kielentutkimuksen keskus: valtakunnallinen asiantuntijayksikkö, joka on erikoistunut tarkastelemaan kielikoulutuksen tavoitteita, käytänteitä ja politiikkaa
- 5) Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos (kirjallisuus, kirjoittaminen, taidehistoria, taidekasvatus, museologia, digital culture, nykykulttuurin tutkimus, hungarologia sekä pelitutkimus ja pelisuunnittelu)
- 6) Viestintätieteiden laitos (journalistiikka, kulttuurienvälinen viestintä, puheviestintä, yhteisöviestintä)

Lapin yliopisto

Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa opetetaan hallintotiedettä, soveltavaa psykologiaa, johtamista, matkailututkimusta, politiikkatieteitä, sosiologiaa ja sosiaalityötä. Lisäksi tiedekunnassa on eSosiaalityön maisteriohjelma. Taiteiden tiedekunnan oppiaineita ovat audiovisuaalinen mediakulttuuri, graafinen suunnittelu, kuvataidekasvatus, tekstiili- ja vaatetusala sekä teollinen muotoilu.

Lapin yliopisto on erikoistunut saamelaisuuteen liittyvään tutkimukseen, jota tehdään kaikissa yliopiston tiedekunnissa ja tutkimusyksiköissä.

Oulun yliopisto

Humanistisen tiedekunnan opetus kattaa historia- ja perinnetieteet, kirjallisuuden, informaatiotutkimuksen sekä kielitieteet, joihin kuuluu myös logopedia. Oppiainevalikoimassa on yhteensä noin 40 oppiainetta, joista 13 voi olla tutkinnon pääaineena. Tiedekunnan pääaineita ovat arkeologia, englantilainen, germaaninen ja pohjoismainen filologia, historia, informaatiotutkimus, kirjallisuus, kulttuuriantropologia, logopedia ja suomen kieli. Lisäksi humanistisessa tiedekunnassa voi opiskella pääaineena aate- ja oppihistoriaa. Erityisenä valtakunnallisena tehtävänä on saamen

kielen ja saamelaisen kulttuurin opetus ja tutkimus, joita hoitaa tiedekunnassa Giellagas-instituutti. Koulutustarjontaan kuuluu myös kaksivuotinen tiedeviestinnän maisteriohjelma (TIEMA).

Tampereen yliopisto

Tampereen yliopistossa humanistisia aineita voi opiskella kolmessa yksikössä. Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteen yksikössä on englannin kielen, kirjallisuuden ja kääntämisen tutkinto-ohjelma, kirjallisuustieteen tutkinto-ohjelma, pohjoismaisten kielten tutkinto-ohjelma, ranskan kielen tutkinto-ohjelma, saksan kielen, kulttuurin ja kääntämisen tutkinto-ohjelma, suomen kielen tutkinto-ohjelma ja venäjän kielen, kulttuurin ja kääntämisen tutkinto-ohjelma. Lisäksi yksikössä voi opiskella Master's Programme in Russian and European Studies –ohjelmassa sekä monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopintoja. Näiden lisäksi voi suorittaa vapaasti valittavia humanistisia opintokokonaisuuksia.

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikön humanistisen alan tutkinto-ohjelmia ovat filosofian, historian ja logopedian tutkinto-ohjelmat. Näiden lisäksi voi suorittaa useita vapaasti valittavia humanistisia opintokokonaisuuksia.

Viestinnän, median ja teatterin yksikön journalistiikan ja viestinnän tutkinto-ohjelma sisältää humanistiselta alalta puheviestinnän maisteriopinnot sekä teatterin ja draaman tutkimuksen maisteriopinnot.

Turun yliopisto

Humanistisessa tiedekunnassa voi opiskella historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen alaa sekä - ja käännöstieteitä. Tiedekunta jakaantuu historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitokseen ja kieli- ja käännöstieteiden laitokseen.

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen oppiaineita ovat arkeologia, arkistoalan ja asiakirjahallinnan maisteriohjelmat, Asklepios-ohjelma, digitaalinen kulttuuri, elämäntutkimus, folkloristiikka, kansatiede, kotimainen kirjallisuus, kulttuuri- ja elämysmatkailu, kulttuurihistoria, kulttuuriperinnön tutkimus, kulttuurituotannon suunnittelu, kulttuurituotanto ja maisemantutkimus, luova kirjoittaminen, maisemantutkimus, mediatutkimus, museologia, musiikkitiede, sukupuolentutkimus, Suomen historia, taidehistoria, uskontotiede, yleinen historia ja yleinen kirjallisuustiede sekä Master's Degree Pathway in Popular Culture Studies. Osaa näistä oppiaineista opetetaan Porissa.

Kieli- ja käännöstieteiden laitoksen oppiaineita ovat englannin kieli, espanja, fonetiikka, italia, klassillinen arkeologia, klassiset kielet ja antiikin kulttuuri, kreikkalainen filologia, kääntäminen, latinalainen filologia, North American Studies, pohjoismaiset kielet, ranska, romanian kieli ja kulttuuri, saksan kieli, suomen ja sen sukukielten maisteriohjelma, suomen kieli ja kulttuuri (ulkomaalaisille), suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus, unkarin kieli ja kulttuuri, venäjän kieli sekä viron kieli ja kulttuuri.

Filosofia, logopedia ja poliittinen historia kuuluvat yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan.

Vaasan yliopisto

Vaasan yliopiston filosofiseen tiedekuntaan kuuluvat aluetieteen, julkisoikeuden, julkisjohtamisen ja sosiaali-, terveys- ja hallintotieteiden yksikköjen lisäksi englannin kielen, nykysuomen ja kääntämisen, pohjoismaisten kielten, saksan kielen ja kirjallisuuden sekä viestintätieteiden yksiköt. Kielten ja viestinnän tiedealueella maisterintutkinnon voi suorittaa kuudessa eri maisteriohjelmassa. Pääaineina opiskellaan englantia, saksaa, ruotsia, ruotsia äidinkielenä, suomea toisena kotimaisena kielenä, nykysuomea, soveltavaa kielitiedettä ja viestintätieteitä.

Åbo Akademi

Humanististen tieteiden, psykologian ja teologian tiedekunta muodostaa kokonaisuuden, johon kuuluu kielten, logopedian, psykologian, teologian sekä kulttuurin, historian ja filosofian koulutusohjelmat. Tiedekunnassa voi opiskella 23 eri pääainetta kulttuurin, historian ja filosofian, logopedian, psykologian, kielten ja teologian koulutusohjelmissa.

Kulttuurin, historian ja filosofian koulutusohjelmaan kuuluvat pääaineet filosofia, sukupuolentutkimus, historia, taidehistoria, kirjallisuustiede, musiikkitiede, etnologia, pohjoismainen folkloristiikka ja uskontotiede. Kielten koulutusohjelman pääaineet ovat englannin kieli ja kirjallisuus, ranskan kieli ja kirjallisuus, ruotsin kieli, saksan kieli ja kirjallisuus, suomen kieli sekä venäjän kieli ja kirjallisuus. Teologian koulutusohjelman pääaineita ovat dogmatiikka, kirkkohistoria, käytännön teologia, teologinen etiikka ja uskonnonfilosofia, uuden testamentin eksegetiikka sekä vanhan testamentin eksegetiikka ja judaistiikka. Logopedian koulutusohjelman pääaine on logopedia.

LIITE 2: HUMANISTISEN KOULUTUSALAN
 MAISTERINTUTKINTOON JOHTAVAT OPPIAINEET /
 OPPIALAT / PÄÄAINEET / OPPIAINERYHMÄT
 YLIOPISTOITTAIN 2015

Yliopisto/Tiedekunta	Oppiaineet
Helsingin yliopisto Humanistinen tiedekunta Neljä laitosta: - Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos - Maailman kulttuurien laitos - Nykykielten laitos - Suomen kielen, suomalais-ugrilaisen ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos	Aasian tutkimus Afrikan tutkimus Altaistiikka Alue- ja kulttuurintutkimus Arabian kielen ja islamin tutkimus Arkeologia Assyrologia Balttilaiset kielet ja kulttuurit Egyptologia Englannin kääntäminen Englantilainen filologia Espanjalainen filologia Estetiikka Etelä-Aasian tutkimus Filosofi (ruots.) Folkloristiikka Germaaninen filologia Historia (ruots.) Indoeuropeistiikka Italialainen filologia Itä-Aasian tutkimus Kansatiede Kieliteknologia Klassinen arkeologia Kotimainen kirjallisuus Kreikan kieli ja kirjallisuus Käännöstiede Latinan kieli ja Rooman kirjallisuus Lähi-idän tutkimus Länsi- ja eteläslavilaiset kielet ja kulttuurit Musiikkitiede Pohjoismaiset kielet (toinen kotimainen kieli) Pohjoismaiset kielet (äidinkieli) Pohjoismainen kirjallisuus Portugalilainen filologia Ranskalainen filologia Ruotsin kääntäminen Saksan kääntäminen Suomalais-ugrilainen kielentutkimus (sis. unkarin kieli ja kulttuuri, viron kieli ja kulttuuri, itämerensuomalaiset kielet) Suomen ja Pohjoismaiden historia

	<p>Suomen kieli Suomen kieli ja kulttuuri Taidehistoria Teatteritiede Teoreettinen filosofia Venäjän kieli ja kirjallisuus Venäjän kääntäminen Yleinen kielitiede Yleinen historia Yleinen kirjallisuustiede</p>
<p>Helsingin yliopisto Käyttätymistieteellinen tiedekunta</p>	<p>Fonetiikka Kognitiotiede Logopedia</p>
<p>Itä-Suomen yliopisto Filosofinen tiedekunta Humanistinen koulutusala</p>	<p>Englannin kieli ja kulttuuri Englannin kieli ja kääntäminen Kulttuurintutkimus Ruotsin kieli Saksan kieli Suomen kieli ja kirjallisuus Venäjän kieli Yleinen kielitiede</p>
<p>Itä-Suomen yliopisto Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta</p>	<p>Historia (Suomen historia, yleinen historia)</p>
<p>Jyväskylän yliopisto Humanistien tiedekunta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Historian ja etnologian laitos - Kielten laitos - Musiikin laitos - Soveltavan kielentutkimuksen keskus - Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos - Viestintätieteiden laitos 	<p>Englannin kieli Etnologia Historia (Suomen historia, yleinen historia, taloushistoria) Arkistohallinta (MA-ohjelma) Hungarologia Journalistiikka Kirjallisuus Kirjoittaminen Kulttuurien välinen viestintä (MA-ohjelma) Latinan kieli Museologia Musiikkikasvatus Musiikkiterapia Musiikkitiede Nykykulttuurin tutkimus Pelitutkimus ja pelisuunnittelu Puheviestintä Romaaninen filologia Ruotsin kieli Saksan kieli ja kulttuuri Soveltava kielitiede Suomalainen viittomakieli Suomen kieli</p>

	<p>Suomen kieli ja kulttuuri Taidehistoria Taidekasvatus Venäjän kieli ja kulttuuri Yhteisöviestintä</p>
<p>Jyväskylän yliopisto Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta</p>	<p>Filosofia</p>
<p>Lapin yliopisto Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta</p>	<p>Matkailututkimus Politiikkatieteet ja sosiologia</p>
<p>Lapin yliopisto Taiteiden tiedekunta</p>	<p>Audiovisuaalinen mediakulttuuri Kuvataidekasvatus</p>
<p>Oulun yliopisto Humanistinen tiedekunta</p>	<p>Aate- ja oppihistoria Arkeologia Englantilainen filologia Germaaninen filologia Historia Informaatiotutkimus Kirjallisuus Kulttuuriantropologia Logopedia Pohjoismainen filologia Saamelainen kulttuuri Saamen kieli Suomen kieli Tiedeviestintä (MA-ohjelma)</p>
<p>Tampereen yliopisto Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö</p>	<p>Tutkinto-ohjelmat: Englannin kieli ja kääntäminen Kirjallisuustiede Pohjoismaiset kielet Ranskan kieli Saksan kieli, kulttuuri ja kääntäminen Suomen kieli Venäjän kieli, kulttuuri ja kääntäminen Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen maisteriopinnot</p>
<p>Tampereen yliopisto Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö</p>	<p>Tutkinto-ohjelmat: Filosofia Historia Logopedia</p>
<p>Tampereen yliopisto Viestinnän, median ja teatterin yksikkö</p>	<p>Tutkinto-ohjelma: Puheviestintä Teatterin ja draaman tutkimus</p>
<p>Turun yliopisto Humanistinen tiedekunta - Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos - Kieli- ja käännöstieteiden laitos</p>	<p>Arkeologia Arkistoala ja asiakirjahallinta (MA-ohjelma) Asklepios-ohjelma Elämäkatsomustieto Englannin kieli Espanja Folkloristiikka Fonetiikka</p>

	<p>Italia Kansatiede Klassinen arkeologia Klassiset kielet ja antiikin kulttuuri Kreikkalainen filologia Kotimainen kirjallisuus Kulttuurihistoria Kääntäminen Latinalainen filologia Luova kirjoittaminen Mediatutkimus Musiikkitiede Pohjoismaiset kielet Ranska Romanian kieli ja kulttuuri Saksan kieli Sukuolentutkimus (MA-ohjelma) Suomi ja sen sukukielet (MA-ohjelma) Suomen historia Suomen kieli ja kulttuuri (ulkomaalaisille) Suomen kieli ja suomalais-ugrilainen kielentutkimus Taidehistoria Unkarin kieli ja kulttuuri Uskontotiede Venäjän kieli Viron kieli ja kulttuuri Yleinen historia Yleinen kirjallisuustiede</p>
<p>Turun yliopisto Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta - Käyttätymistieteiden ja filosofian laitos</p>	<p>Filosofia Logopedia Poliittinen historia</p>
<p>Vaasan yliopisto Filosofinen tiedekunta</p>	<p>Englannin kieli Nykysuomi ja kääntäminen Pohjoismaiset kielet Saksan kieli ja kirjallisuus Soveltava kielitiede Viestintätieteet</p>
<p>Åbo Akademi Fakulteten för humaniora, psykologie och teologi</p>	<p>Dogmati Engelska språket och litteraturen Filosofi Finska språket Franska språket och litteraturen Gammaltestamentlig exegetik med judaistik Genusvetenskap Historia (allmän historia, nordisk historia) Konstvetenskap Kyrkohistoria Litteraturvetenskap</p>

	<p>Logopedia Musikvetenskap Nordisk etnologi Nordisk folkloristik Nyttestamentlig exegetik Praktisk teologi Religionsvetenskap Svenska språket Teologisk etik med religionshistoria Tyska språket och litteraturen</p>
Kajaanin yliopistokeskus	<p>Bioteknikka Kasvatustieteet Liikuntateknologia Mittaustekniikka</p>
Kokkolan yliopistokeskus	<p>Informaatioteknologia Kasvatustieteet Kauppatieteet Soveltuva kemia Terveystieteet</p>
Lahden yliopistokeskus	<p>Tuotantotalouden DI-ohjelma Ympäristöekologia Lisäksi Lahdessa järjestetään maisteri- ja DI-ohjelmia, jotka on tarkoitettu alemman korkeakoulututkinnon suorittaneille. Osa ohjelmista on suunniteltu työn ohessa suoritettaviksi, osa täysipäiväisesti opiskellen kahden vuoden aikana suoritettaviksi.</p>
Mikkelin yliopistokeskus	<p>Kauppatieteet Voi suorittaa useamman yliopiston aikuisille suunnattuja monimuotoisesti järjestettyjä maisteritutkintoja</p>
Porin yliopistokeskus	<p>Digitaalinen kulttuuri Kulttuuri- ja elämysmatkailu Kulttuuriperinnön tutkimus Kulttuurituotannon suunnittelu Kulttuurituotanto ja maisemantutkimus Maisemantutkimus Museologia</p>
Seinäjoen yliopistokeskus	<p>Elintarviketieteet Kauppa- ja hallintotieteet Musiikki Tekniikka Terveystieteet Yhteiskuntatieteet</p>

LIITE 3: YLIOPISTOKESKUKSET JA YLIOPISTOJEN HUMANISTISET ERILLISYKSIKÖT, INSTITUUTIT, KESKUKSET JA VERKOSTOT 2015

Yliopistokeskukset

Kajaanin yliopistokeskus

Kajaanin yliopistokeskus on Kainuun alueen yliopistollisten toimintojen muodostama osaamiskeskittymä, jota Oulun yliopisto koordinoi. Yliopistokeskus on myös Oulun yliopiston erillislaitos. Sen toimintaan osallistuvat myös Itä-Suomen, Jyväskylän ja Lapin yliopisto.

Kajaanin yliopistokeskuksen tavoitteena on kohottaa toiminta-alueensa osaamisen tasoa sekä edistää sen hyvinvointia, kilpailukykyä ja kulttuuria yliopistollisen ja asiakaslähtöisen tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoiminnan avulla. Yliopistokeskus tekee valituilla tieteellisillä painopistealueilla monitieteistä tutkimusta sekä edistää elinikäistä oppimista. Keskukseen erityisenä tehtävänä on tukea Kainuun ja Ylä-Savon elinkeino- ja aluekehitystä, innovaatiotoimintaa ja kansainvälistymistä.

Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskus ja Kajaanin ammattikorkeakoulu muodostavat Kajaanin korkeakoulukonsortion, joka on näiden korkeakoulujen strategisen yhteistyön ja toiminnan koordinoinnin organisointimuoto Kainuussa.

Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Kokkolan yliopistokeskus Chydenius on monitieteinen, Jyväskylän, Oulun ja Vaasan yliopistojen muodostama yliopistokeskus, jonka toimintaa koordinoi Jyväskylän yliopisto. Humanististen tieteiden osuus on vähäinen.

Lahden yliopistokeskus – Lahden yliopistokampus

Lahden yliopistokampus on kansainvälisyyttä painottava tutkimuksen ja opetuksen alueellinen osaamiskeskittymä ja sellaisena osa Lahden alueellista innovaatioympäristöä. Tutkimuksen painopistealoja ovat ympäristö, käytäntölähtöinen innovaatiotoiminta ja hyvinvointi. Lahden yliopistokampuksen muodostavat Aalto-yliopisto Lahdessa, Helsingin yliopiston avoimen yliopiston Lahden toimipiste, Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämisspalvelut, kansainvälinen soveltavan estetiikan instituutti (KSEI), Helsingin yliopiston ympäristötieteiden laitoksen ympäristöekologian osasto, Lappeenrannan teknillinen yliopisto LUT Lahti ja yliopistokampuksen koordinaatioyksikkö.

Yliopistokeskuksen koordinoinnista vastaa Helsingin yliopisto. Humanististen alojen merkitys Lahden yliopistokeskuksessa on vähäinen.

Mikkelin yliopistokeskus

Mikkelin yliopistokeskus on verkostomallinen tiedeyhteisö, jonka toiminta perustuu tieteelliseen tutkimukseen, yliopisto-opetukseen ja vuorovaikutukseen ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Mikkelin yliopistokeskuksen toiminnassa yhdistyvät luontoon ja ympäristöön liittyvät osaamisalat sekä tekniikka ja yrittäjyys. Mikkelin yliopistokeskukseen kuuluvat Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti, Kansalliskirjaston digitointi- ja konservointikeskus, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun Pienyrityskeskus ja BScBA-ohjelma, Lappeenrannan teknillinen yliopisto, LUT Savo Sustainable Technologies, Mikkelin yliopistokeskuksen koordinaatioyksikkö sekä Helsingin yliopiston ja Luonnonvarakeskuksen Luken yhteinen luomuinstituutti.

Mikkelin ammattikorkeakoulu ja Mikkelin kaupunki ovat panostaneet voimakkaasti digitaalisen tiedonhallinnan osaamiseen, mikä onkin saavuttanut kaupungissa kansallisesta korkean tason. Mikkelissä toimii yliopistokeskuksen toimijoiden lisäksi Mikkelin maakunta-arkisto ja Elinkeinoelämän keskusarkisto ja sinne sijoittuu vuonna 2018 valmistuva arkistolaitoksen keskusarkisto. Mikkelin on Helsingin jälkeen Suomen toiseksi suurin arkistoinfrastruktuurien keskus.

Ruralia-instituutti

Ruralia-instituutissa tehdään monitieteistä ja tieteenalojen rajat ylittävää tutkimusta. Tutkimus liittyy erityisesti yrittäjyyden ja hyvinvoinnin kehittämisessä nouseviin ilmiöihin ja ongelmanratkaisuihin maaseudun näkökulmasta. Yhteiskunnallisesti tutkimus kiinnittyy kestäväan kehitykseen sekä maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutukseen globalisoituvassa maailmassa.

Instituutti koordinoi ja osallistuu kehittämisprosesseihin, joissa luodaan ja pilotoidaan uusia toimintamalleja ja innovaatioita maaseudun kehittämiseen. Tavoitteena on yhdistää ratkaisukeskeisesti yliopistollista tutkimustietoa, asiantuntijuutta ja käytännön kokemusperäistä tietoa yhteistyössä kumppaneiden kanssa.

Porin yliopistokeskus

Porin yliopistokeskus on verkostomaisesti toimiva monitieteinen tiede- ja taideyhteisö, jossa tehdään tutkimusta Aalto-yliopiston taiteen ja median aloilla, Tampereen teknillisen yliopiston tekniikan ja talouden aloilla, Tampereen yliopiston sosiaalitieteiden alalla sekä Turun yliopiston kauppatieteiden, kulttuurin, merenkulun ja lääketieteen aloilla. Porin yliopistokeskuksen juuret ulottuvat vuoteen 1983, jolloin Tampereen teknillinen korkeakoulu aloitti täydennyskoulutuksen Porissa. Porin yliopistokeskuksessa opiskelee noin 2800 opiskelijaa ja työskentelee 180 henkilöä. Humanistisista aineista Porissa voi opiskella kulttuurituotannon suunnittelua, kulttuuri- ja elämysmatkailua sekä museologiaa.

Seinäjoen yliopistokeskus

Yliopistotoiminta Seinäjoella alkoi vuonna 1981, kun Tampereen yliopisto aloitti kaupungissa täydennyskoulutuksen, perusti alueellisen kehittämisen tutkimusyksikön sekä lääketieteen ja hoitotieteen laitokset. Nykyisin yliopistokeskukseen kuuluvat myös Helsingin ja Vaasan yliopistot, Sibelius-Akatemia sekä Tampereen teknillinen yliopisto.

Seinäjoen yliopistokeskus on osa Etelä-Pohjanmaan korkeakouluverkosto Epanetiä, jonka painopistealoja ovat informaatioteknologia, liiketoimintaosaaminen, materiaalit ja elintarvikkeet sekä alueet ja hyvinvointi.

Yliopistojen humanistiset erillislaitokset

Helsingin yliopisto

Aleksanteri-instituutti

Aleksanteri-instituutti on valtakunnallinen, Helsingin yliopiston alainen Venäjän ja itäisen Euroopan tutkimuskeskus. Se palvelee Venäjän ja itäisen Euroopan tutkimusta ja opetusta erityisesti yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden alalla. Instituutti koordinoi ja edistää yhteistyötä ja vuoropuhelua akateemisen maailman, hallinnon, päättäjien, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan välillä kansallisesti ja kansainvälisesti. On integroitu tiedekuntaan.

Konfutse-instituutti

Konfutse-instituutti on akateeminen yksikkö, jonka toiminta kohdentuu kiinan kieleen, kiinalaiseen kulttuuriin sekä Kiina-tutkimukseen. Konfutse-instituutti edistää kiinan kielen opetusta ja oppimista sekä kiinalaisen kulttuurin tuntemusta. Lisäksi Konfutse-instituutti edistää nyky-Kiinaan keskittyvää akateemista tutkimusta.

Konfutse-instituutti järjestää kieli- ja kulttuurikursseja, virallisia kiinan kielen tasokokeita, kiinan kielen puhekilpailuja, kulttuuritapahtumia, Kiina-aiheisia luentoja, konferensseja ja tutkimusprojekteja, sekä kiinan kielen opettajien koulutusta. Instituutilla on myös oma Kiinaan erikoistunut kirjasto.

Koulutus- ja kehittämisspalvelut (entinen Palmenia)

Koulutus- ja kehittämisspalvelut on Suomen suurin yliopistollisen täydennyskoulutuksen tarjoaja. Yksikkö tarjoaa avointa täydennyskoulutusta ja asiakkaiden tarpeiden mukaan räätälöityä

koulutusta. Lisäksi yksikkö osallistuu erilaisiin kehittämis- ja tutkimusprojekteihin sekä kansainvälisiin hankkeisiin.

Tutkijakollegium

Tutkijakollegium on humanistis-yhteiskuntatieteelliseen huippututkimukseen keskittynyt itsenäinen yksikkö. Sen toiminta kattaa humanistiset tieteet, yhteiskuntatieteet, teologian, oikeustieteen ja käyttäytymistieteet, mutta se voi tukea myös muiden alojen kysymyksenasettelultaan ihmistieteellistä tutkimusta. Tutkijakollegiumissa keskitytään erityisesti tieteenalojen rajat ylittävään sekä tieteen menetelmiä ja teoreettisia taustaoletuksia koskevaan tutkimukseen. Kollegium osallistuu aktiivisesti myös Helsingin yliopiston tohtorikoulutukseen.

Eurooppa-tutkimuksen verkosto

Vuonna 2003 toimintansa aloittaneen Eurooppa-tutkimuksen verkoston tarkoituksena on kaikissa Helsingin yliopiston tiedekunnissa ja laitoksissa harjoitettavan Eurooppa-tutkimuksen vahvistaminen ja koordinointi. Verkoston tavoitteena on lisätä tutkijoiden yhteistyötä ja vahvistaa tutkimuksen yleistä roolia ja näkyvyyttä. Eurooppa-tutkimus kuuluu hallinnollisesti politiikan ja talouden tutkimuksen laitokseen.

Kaupunkitutkimusverkosto

Vuonna 1998 toimintansa aloittaneen metropolialueen kaupunkitutkimusverkoston tavoitteena on kehittää laaja-alaisesti kaupunkitutkimuksen yhteistyötä Helsingin metropolialueella. Verkoston muodostivat alun perin Helsingin yliopisto ja Helsingin kaupunki, myöhemmin mukaan liittyivät myös Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu sekä Espoon, Lahden ja Vantaan kaupungit. Verkosto on projektina virallisesti päättynyt, mutta kaikki nykyiset Helsingin yliopiston kaupunkiprofessorit ovat vakinaistettuja. Professorit johtavat omia tutkimusryhmiään ja tutkimushankkeitaan laitoksillaan ja toimivat laajasti kansainvälisten yhteistyöverkostojensa puitteissa.

Oppimistutkimuksen verkosto CICERO Learning

Vuonna 2005 toimintansa aloittanut CICERO Learning -verkosto edistää tieteenalojen ja yliopistojen rajat ylittävää, monitieteistä oppimisen tutkimusta, jonka kohteena ovat erityisesti Oppiminen – Aivot – Teknologia -tutkimusalueiden rajapinnat.

Aalto-yliopiston, Helsingin yliopiston, Lapin yliopiston ja Tampereen teknillisen yliopiston verkosto avaa uusia yhteistyömahdollisuuksia oppimisen tutkimuksessa. Verkosto koordinoi osaltaan oppimisen tutkimusta ja koulutusta Suomessa sekä alan kansainvälistä yhteistyötä. Yhteisten tutkimushankkeiden lisäksi verkosto tukee oppimistutkimukseen perustuvaa innovaatiotoimintaa sekä tutkimustiedon levittämistä ja hyödyntämistä kansallisesti ja kansainvälisesti. Verkoston tutkimushankkeissa on mukana useita kansainvälisiä yrityksiä.

Itä-Suomen yliopisto

Koulutus- ja kehittämisspalvelu Aducate

Aducate vastaa Itä-Suomen yliopiston avoimen yliopiston toiminnasta järjestämällä opetusta 70 yhteistyöoppilaitoksessa eri puolella Suomea. Opetus perustuu Itä-Suomen yliopiston opetussuunnitelmiin. Lisäksi Aducate suunnittelee tilauksesta osaamis- ja kehittämisprojekteja.

Karjalan tutkimuslaitos

Vuonna 1971 perustettu Karjalan tutkimuslaitos on Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnan yksikkö. Tutkimuslaitoksessa tehdään Itä-Suomen, Karjalan ja Luoteis-Venäjän henkiseen ja aineelliseen kehitykseen liittyvää monitieteistä humanistista ja yhteiskuntatieteellistä perus- ja soveltavaa tutkimusta.

Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia

Spatia on soveltavan alue- ja kuntatutkimuksen keskus, joka toimii osana Itä-Suomen yliopiston Karjalan tutkimuslaitosta. Spatia tekee asiakkailleen tutkimuksia ja selvityksiä sekä välittää asiantuntijapalveluita alueellisen ja kunnallisen kehitystyön tarpeisiin. Tutkimukset toteutetaan yliopiston yhteiskunta- ja aluetieteen asiantuntijaverkoston avulla. Spatian asiakkaita ovat erilaiset kehittämisorganisaatiot, yritykset, kunnat, kaupungit ja valtionhallinto. Keskus on mukana myös kansainvälisissä tutkimusohjelmissa.

Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos

Savonlinnassa sijaitseva matkailualan opetus- ja tutkimuslaitos (MOT) on Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekuntaan kuuluva matkailu- ja vapaa-ajan tutkimukseen erikoistunut laitos. Se on jo vuosia toiminut monitieteisen matkailualan verkostoyliopiston (MAVY) koordinaatioyksikkönä. Matkailualan opetus- ja tutkimuslaitoksen perustehtäviin kuuluu kansallinen ja kansainvälinen matkailu- ja vapaa-ajan tutkimus- ja kehittämistoiminta. Tutkimusta tehdään yhteistyössä korkeakoulujen, matkailuelinkeinon, tutkimuslaitosten ja ammattikorkeakoulujen kanssa.

Hyvinvointitutkimuskeskus KWRC

KWRC on Itä-Suomen yliopiston yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnan hallinnoima monitieteinen hyvinvointiin ja hyvinvointipalveluihin keskittyvä, tieteenalojen rajat ylittävä tutkimus- ja kehittämiskeskus. KWRC toimii sateenvarjo-organisaationa Itä-Suomen yliopistossa. Keskukseen kautta pyritään keskittämään voimavaroja ja edistämään tiedekunta- ja organisaatorajat ylittävää alan tutkimusta. KWRC tekee kiinteää yhteistyötä sekä kansallisten että kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa.

LYY-instituutti: Luonnonvarat, ympäristö, yhteiskunta

Instituutti on Itä-Suomen yliopistossa toimiva verkosto-organisaatio, jonka tavoitteena on vahvistaa yliopiston piirissä tehtävää yhteiskunta- ja kulttuuritieteellistä ympäristö- ja luonnonvaratutkimusta sekä toimia alan tutkimushankkeita ja tutkijoita yhdistävänä organisaationa. LYY-instituutti kokoaa yhteen monialaista asiantuntemusta yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunnasta, luonnontieteiden ja metsätieteiden tiedekunnasta ja filosofisesta tiedekunnasta. LYY-instituutti tekee myös yhteistyötä tutkimuslaitosten, muiden yliopistojen ja luonnonvarakysymyksiä käsittelevien organisaatioiden kanssa.

Venäjä- ja rajatutkimuskeskus VERA

Itä-Suomen yliopiston Venäjä- ja rajatutkimuskeskus VERA tukee rajoihin, raja-alueisiin ja Venäjään liittyvää osaamista Itä-Suomen yliopistossa. Monialaisena keskuksena sen toimintaan osallistuu tutkijoita eri oppiaineista. Se koordinoi ja tukee Venäjä- ja rajatutkimukseen erikoistuneita opetusohjelmia, kuten suomenkielistä raja ja Venäjä -sivuainekokonaisuutta sekä kansainvälisiä Border Crossings -maisteriohjelmaa sekä Venäjä- ja rajatutkimuksen tohtoriohjelmaa. Suomen Akatemian vuoden 2015 priorisointihanke tukee VERA:n toimintaa.

Jyväskylä yliopisto

Agora Center – tietoyhteiskunnan sekä ihmislähtöisen tieto-viestintäteknologian tutkimusyksikkö

Agorassa tehtävä eri tieteenaloja edustava tutkimus painottuu ihmiseen tulevaisuuden tietoyhteiskunnassa. Agoran tavoitteena on osallistua aktiivisesti tietoyhteiskunnan kehittämiseen ja toimimaan uuden tiedon ja osaamisen välittäjänä.

Jyväskylän yliopiston tiedemuseo

Jyväskylän yliopiston tiedemuseo on akateemisen kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä keskisuomalaisen luonnonperinnön tutkimus-, oppimis- ja palveluympäristö. Tiedemuseon kulttuurihistoriallinen osasto tutkii, säilyttää ja esittelee Jyväskylän yliopiston historiaan ja nykypäivään liittyvää aineistoa. Luonnontieteellisen osaston - Keski-Suomen luontomuseon – tavoitteena on vaalia luonnon monimuotoisuutta.

Koulutuksen tutkimuslaitos

Koulutuksen tutkimuslaitos on vuonna 1968 perustettu valtakunnallinen koulutustutkimuksen keskus, joka toimii Jyväskylän yliopiston erillislaitoksena ja joka on verkostoitunut kansalliseen ja kansainväliseen tiedeyhteisöön. Koulutuksen tutkimuslaitos tutkii koko koulutusjärjestelmää perusopetuksesta korkeakoulutukseen, aikuisten oppimiseen sekä koulutuksen ja työelämän suhteisiin. Tutkimuslaitos on erikoistunut laajoihin kansainvälisiin vertailututkimuksiin, joista tunnetuin on PISA.

Soveltavan kielentutkimuksen keskus

Soveltavan kielentutkimuksen keskus (Solki) on valtakunnallinen asiantuntijayksikkö, joka on erikoistunut tarkastelemaan kielikoulutuksen tavoitteita, käytänteitä ja politiikkaa. Tutkimuksen painoaloja ovat kielitaidon arviointi, kielitaidon kehittyminen erilaisissa konteksteissa ja toimintayhteisöissä sekä kielikoulutuspolitiikka. Tutkimushankkeille on tyypillistä monitieteinen, soveltava tutkimusote, joka yhdistää esim. kielentutkimuksen, sosiologian, koulutustutkimuksen ja kasvatustieteen näkökulmia. Solkin valtakunnalliset tehtävät liittyvät kielitaidon arviointiin ja kielikoulutuspolitiikkaan. Toiminta on kansallisesti ja kansainvälisesti verkostoitunutta ja sisältää yhteistyötä tutkijoiden, päätöksentekijöiden, opettajien ja muiden kielikoulutuksen kannalta keskeisten toimijoiden kanssa.

Lapin yliopisto

Arktinen keskus

Arktisessa keskuksessa tutkimusta tehdään koko arktisella alueella sekä Etelämantereella. Tutkimus yhdistää luonnontieteen ja yhteiskuntatieteiden näkökulmia ja se painottuu globaalimuutokseen, kestävään kehitykseen sekä ympäristö- ja vähemmistöoikeuksiin. Tieteellisen tiedon välittäminen ja popularisoiminen on olennainen osa Arktisen keskuksen työtä.

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti (MTI) on matkailualan suurin asiantuntijaorganisaatio Lapissa. MTI kokoaa yhteen matkailualan osaamisen Lapin matkailuopistosta, Lapin yliopistosta ja Lapin ammattikorkeakoulusta. Vuodesta 2009 lähtien toimineessa MTI:ssa tehdään eri koulutusasteiden välistä, tiivistä ja konkreettista yhteistyötä opetuksessa, tutkimuksessa ja palvelutoiminnassa.

Oulun yliopisto

Eudaimonia – Ihmistieteiden tutkimuskeskus

Eudaimonia on Oulun yliopiston ihmistieteiden alan perus- ja soveltavan tutkimuksen tutkimus-, kehitys- ja yhteistyöyksikkö. Eudaimonian tehtävänä on toteuttaa, edistää ja sovittaa yhteen Oulun yliopistossa tehtävää alansa monitieteistä tutkimusta ja tutkijankoulutusta. Eudaimonia kehittää tehtäviinsä liittyviä kotimaisia ja kansainvälisiä yhteyksiä ja yhteiskunnallista vuorovaikutusta sekä tukee erityisesti Pohjois-Suomessa tehtävää tutkimukseen liittyvää kehitystyötä ja tämän yhteyksiä elinkeinoelämään. Sen tavoitteena on muodostaa yliopiston profiiliin keskeisesti kuuluva osaamisyhteisö, jonka tutkimus suuntautuu tieteen ja yhteiskunnan kannalta tärkeille aihealueille ja integroituu läheisesti koulutukseen.

Giellagas-instituutti

Giellagas-instituutti on Oulun yliopiston humanistiseen tiedekuntaan kuuluva yksikkö, jossa tutkitaan ja opetetaan saamen kieltä ja saamelaista kulttuuria. Instituutti on perustettu vuonna 2001 ja sillä on valtakunnallinen vastuu saamen kielen ja saamelaisen kulttuurin ylimmästä opetuksesta ja tutkimuksesta Suomessa. Giellagas-instituutin oppiaineet ovat saamen kieli ja saamelainen kulttuuri, joista molempia voi opiskella pääaineina. Näiden lisäksi instituutissa opetettava sivuaine on saamen kieli vieraana kielenä.

Oulun Eteläisen instituutti

Oulun Eteläisen instituutti on Oulun yliopiston alueyksikkö, joka toteuttaa aluekehittämisen kannalta tärkeää yliopistollista tutkimus- ja kehittämistoimintaa Pohjois-Pohjanmaan eteläosan seutukuntien alueella. Instituutti vahvistaa yliopistollisella osaamisella ko. alueen osaamista, kansainvälisyyttä, yritystoimintaa ja vetovoimaisuutta erityisesti niillä toiminnan osa-alueilla, joille se on profiloitunut.

Oulun Eteläisen instituutti kuuluu Oulun Eteläisen korkeakoulukeskukseen, joka kehittää koulutus-, tutkimus- ja kehittämissympäristöjen toimintaa ja rakentaa eri toimialoille yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja toisen asteen oppilaitosten yhteistä henkilöiden, toimitilojen ja tutkimuksen infrastruktuuria.

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto FSD

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto on yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ja opetuksen valtakunnallinen palveluinfrastruktuuri, joka arkistoi ja välittää sähköisiä tutkimusaineistoja tutkimukseen, opetukseen ja opiskeluun. Tietoarkiston tavoitteena on edistää tieteen avoimuutta, läpinäkyvyyttä, tiedon kumuloitumista ja olemassa olevan tiedon tehokasta tutkimuskäyttöä. Tietoarkisto on ensimmäinen organisaatio Suomessa, jolle on myönnetty luotettavan pitkäaikaissäilyttämisen Data Seal of Approval (DSA) -sertifikaatti. Yhteiskunnallisella tietoarkistolla on tärkeä asema vastaavien tietoarkistojen eurooppalaisessa infrastruktuuriyhteistyössä (ESFRI).

Tampereen yliopiston tutkijakollegium – Institute for Advanced Social Research (IASR)

Tutkijakollegium muodostuu vuosittain järjestettävän haun kautta valittujen tutkijoiden ryhmästä ja Säätiöiden professoripoolin apurahan saaneista yliopiston professoreista ja se on avoin myös humanisteille. Tutkijakollegiumin käyttökieli on englanti.

Lapsuuden, nuoruuden ja perheen tutkimuskeskus (PERLA)

Keskuksen tavoitteena on koota yhteen, vahvistaa ja edistää Tampereen yliopistossa tehtävää lapsuuden, nuoruuden ja perheen tutkimusta ja opetusta.

Tiedon, tieteen, teknologian ja innovaatioiden tutkimuskeskus (TaSTI)

TaSTI tutkii tutkimusyhteisöjen toimintaa, innovaatioympäristöjä ja sekä tiede- ja innovaatiopolitiikkaa.

Tampere Centre for Classical, Medieval and Early Modern Studies (TRIVIUM)

TRIVIUM on antiikin, keskiajan ja renessanssin tutkijoiden monitieteinen verkosto Tampereen yliopistossa.

Työelämän tutkimuskeskus (WRC)

Työelämän tutkimuskeskus yhdistää akateemista perustutkimusta ja yhteiskunnan ajankohtaisia tiedontarpeita palvelevaa sopimustutkimusta. Tutkimuksen painopisteitä ovat muun muassa työorganisaatiot, niiden käytännöt ja verkostot, työmarkkinat ja työvoimapolitiikka sekä hyvinvointi, sosiaaliset suhteet ja sukupuoli työelämässä.

Kansanperinteen arkisto

Kansanperinteen arkisto toimii tutkimusta avustavana yksikkönä, joka säilyttää ääni-, valokuva- ja käsikirjoitusaineistoa sekä palvelee aineistoa käyttäviä tutkijoita.

Tampereen yliopiston kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden tutkimuskeskus (PLURAL)

Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden tutkimuskeskus on kielten, kirjallisuuden, kulttuurin sekä käännöstieteellisen tutkimuksen monitieteinen yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on koordinoida kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikössä tehtävää tutkimustyötä yli kieli- ja oppiainerajojen.

Tutkimuskeskus Narrare: Centre for Interdisciplinary Narrative Studies

Tutkimuskeskus kokoaa yhteen Tampereen yliopiston eri yksiköissä tehtävän kertomuksen tutkimuksen.

Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus (COMET)

Vuonna 1996 perustettu Journalismin viestinnän ja median tutkimuskeskus toimii Tampereen yliopiston viestinnän, median ja teatterin yksikössä. Keskuksessa tehtävä tutkimus yhdistää ammatilliseen media-alan osaamiseen kunnianhimoisen teoreettisen ajattelun. COMET toimii yliopiston ulkopuolisella kansallisella ja kansainvälisellä kilpailulla rahoituksella.

Tutkivan teatterityön keskus

Tutkivan teatterityön keskus on Tampereen yliopiston viestinnän, median ja teatterin yksikön tutkimus- ja asiantuntijayksikkö. Keskuksen toimintaan osallistuvat myös Tampereen yliopiston teatterin ja draaman tutkimus, Näty ja Tampereen ammattikorkeakoulu. Toimintansa vuonna 2007 aloittaneessa keskuksessa kehitetään teattereiden taiteelliseen, tuotannolliseen ja tekniseen toimintakulttuuriin liittyviä käytäntöjä. Samalla tuotetaan yliopistotason tutkimusta sekä julkaisuja osana perus- ja jatkotutkimuksia. Yhteistyöhankkeita toteutetaan laaja-alaisesti yhdessä teatterialan koulutuksen, tutkimuksen ja ammattiteattereiden kanssa.

Turun yliopisto

Brahea-keskus

Brahea-keskus on monitieteellinen erillislaitos, jonka tehtävänä on edistää tutkimustulosten yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Se tuottaa tutkimusperustaisia kehittämis- ja koulutuspalveluja ja rakentaa yhteyksiä yliopiston tuottaman asiantuntemuksen hyödyntämiseksi alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Koulutussosiologian tutkimuskeskus RUSE

Koulutussosiologian tutkimuskeskus on yhteiskuntatieteellistä koulutustutkimusta tekevä tutkimuslaitos. Tutkimusteemat keskittyvät korkeakoulutukseen, koulutuspolitiikkaan sekä koulutuksen ja työelämän välisiin suhteisiin. Tutkimuskeskus kehittää uusia menetelmäratkaisuja yhteiskuntatieteiden käyttöön, tuottaa analyysimalleja tutkimuksen ja koulutuksen arviointiin sekä kehittää digitaalisia oppimisympäristöjä.

Digitaalisen vuorovaikutuksen tutkijaverkosto

Viiden tiedekunnan yksiköistä muodostuvan tutkijaverkoston tavoitteena on koota ja edistää digitaalisen vuorovaikutuksen, viestinnän ja kulttuurin ilmiöitä koskevaa tutkimusta. Verkoston tutkimuksissa yhdistyvät muun muassa digitaalisen kulttuurin, digitaalisten ihmistieteiden ja kieliteknologian lähestymistavat. Tutkimuskohteita ovat erilaiset sosiaalisen median ja internetin ilmiöt, kuten verkkokulttuurit ja -yhteisöt, muuttuvat viestinnän muodot, prosessit ja genret sekä yhteiskunnallinen ja institutionaalinen viestintä sosiaalisessa mediassa.

Eduskuntatutkimuksen keskus

Eduskuntatutkimuksen keskus on Turun yliopiston politiikan tutkimuksen laitoksen yhteydessä toimiva tutkimusyksikkö. Vuonna 2002 perustetun keskuksen tehtävänä on edistää suomalaista demokratiaa, parlamentarismia ja eduskuntaa koskevaa tutkimusta.

International Institute for Popular Culture (IIPC)

The International Institute for Popular Culture on monitieteinen tutkimusyksikkö, joka tutkii sekä tämän päivän populaarikulttuuria että populaarikulttuurin historiaa ja muutosta. Instituutti on metodisesti monimuotoinen, mutta sen painopisteenä on populaarikulttuurin asema kulttuuriperinnössä ja sen yhteiskunnallinen asema.

John Morton -keskus

John Morton –keskus on Turun yliopiston yhteiskuntatieteelliseen tiedekunnan politiikan tutkimuksen laitoksen yhteyteen perustettu tutkimuskeskus, jonka tehtävänä on koordinoida alan monitieteistä tutkimusta sekä opetuksen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen keinoin vahvistaa Pohjois-Amerikan tutkimuksen asiantuntemusta Suomessa.

Keskus kehittää ja toteuttaa tutkimushankkeita yhteistyössä Suomen muiden yliopistojen, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten sekä ulkomaalaisten tutkimuslaitosten kanssa. Lisäksi keskus järjestää seminaareja ja konferensseja Pohjois-Amerikkaan liittyvistä ajankohtaisista kysymyksistä.

Siirtolaisuusinstituutti

Turussa vuonna 1974 toimintansa aloittaneen Siirtolaisuusinstituutin tehtävänä on kerätä ja tallentaa muuttoliikkeisiin ja etnisiin kysymyksiin liittyvää aineistoa, tehdä ja edistää näihin kysymyksiin liittyvää tutkimusta, julkaista alan tieteellisiä tutkimuksia, artikkeleita ja muita julkaisuja, edistää tehtäväalueeseen liittyvää kotimaista ja kansainvälistä yhteistyötä sekä tarjota tietopalvelua.

Instituutilla on toimintaa myös Seinäjoella ja Kruunupyssä. Seinäjoella toimii Pohjanmaan muuttoliikkeisiin erikoistunut Pohjanmaan aluekeskus, joka on perustettu vuonna 1994 ja joka dokumentoi ja tutkii pohjalaisia muuttoliikkeitä ja niihin liittyviä kysymyksiä ja selvittää tutkimuksen keinoin niiden mahdollisia tulevia kehityslinjoja ja pulmakohtia. Toiminnan kohdealue on historiallinen ja kulttuurinen Pohjanmaa.

Kruunupyssä toimii vuonna 2014 perustettu Centret för Svenskfinland, jonka tutkimusalue kattaa kaikki suomenruotsalaiset alueet ja ihmiset eri puolilla Suomea. Keskus palvelee kaikkia suomenruotsalaisesta siirtolaisuudesta kiinnostuneita. Tutkimustoiminnan ohella keskus järjestää seminaareja, näyttelyitä ja arkistotoimintaa.

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

Tulevaisuuden tutkimuskeskus on monitieteinen akateeminen tutkimus-, koulutus- ja kehittämisorganisaatio, jonka johtoajatuksena on vastuullinen ja kestävä tulevaisuus. Tutkimuskeskuksen tavoitteena on tuottaa näkemyksellistä tulevaisuustietoa, antaa välineitä vastuulliseen päätöksentekoon ja herättää yhteiskunnallista keskustelua. Hallinnollisesti tulevaisuuden tutkimuskeskus on Turun yliopiston kauppakorkeakoulun ainelaitos. Tutkimus painottuu erityisesti ennakoitukäytänteisiin ja -ympäristöihin, ympäristö- ja energiatutkimukseen, ruokaan ja kulutukseen, koulutuksen tulevaisuuteen sekä turvallisuuteen.

Turku Centre for Medieval and Early Modern Studies (TUCEMEMS)

Turku Centre for Medieval and Early Modern Studies (TUCEMEMS) on Turun yliopiston rahoittama monitieteinen tutkimuskeskus. Keskus tukee ja edistää tieteellistä tutkimusta, joka kiinnittyy myöhäisantiikista 1700-luvun loppuun. Keskus toimii esimoderniin kohdistuvan tutkimuksen keskuksena. Keskiajan ja varhaismodernin ajan tutkimus humanistisessa sekä yhteiskunta- ja oikeustieteellisessä tiedekunnassa luo pohjan keskuksen monipuoliselle toiminnalle. Keskus pyrkii yhteistyöhön muiden kansallisten ja kansainvälisten vastaavaa ajallista kiinnostusta jakavien yhdistysten, keskuksien ja laitosten kanssa.

Turun ihmistieteiden tutkijakollegium (TIAS)

Turun ihmistieteiden tutkijakollegium eli Turku Institute for Advanced Studies (TIAS) on monitieteinen tutkijakollegium, jossa ovat mukana Turun yliopiston humanistinen, yhteiskuntatieteellinen, oikeustieteellinen ja kasvatustieteiden tiedekunta sekä Turun kauppakorkeakoulu.

TIAS edistää huippututkimusta humanistisilla tieteenaloilla ja sosiaalitieteissä, esimerkiksi taiteen ja kirjallisuuden tutkimuksen, taloustieteiden, kulttuurien tutkimuksen, kasvatustieteiden, ihmismaantieteiden, historiantutkimuksen, kielitieteiden, kielten tutkimuksen, filosofian, politiikan tutkimuksen, psykologian, logopedian, sosiaalipolitiikan, sosiologian, tutkimuksen metodologian ja muilla näihin rinnastettavilla tutkimuksen aloilla.

Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus CYRI

Lapsi ja nuorisotutkimuskeskus on Turun yliopiston, Åbo Akademin, Turun ammattikorkeakoulun, Yrkeshögskolan Novian, Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Humanistisen ammattikorkeakoulun sekä Turun kaupungin ja Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin yhteinen tutkimuskeskus, jonka tavoitteena on tehostaa Varsinais-Suomen korkeakoulujen yhteistyötä ja vahvistaa alueen asemaa monitieteisenä ja korkeatasoisena lapsi- ja nuorisotutkimuksen keskittymänä sekä tuottaa näyttöön perustuvaa tietoa lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittämiseksi.

Turun työtieteiden keskus - Turku Centre for Labour Studies, TCLS

Yliopiston kauppakorkeakoulun yhteydessä toimiva Turun työtieteiden keskus on työhön ja työelämään liittyvän monitieteisen tutkimuksen, opetuksen, kehittämisen ja työelämäyhteistyön foorumi. Turun työtieteiden keskus on perustettu Turun yliopistoon huhtikuussa 2011. Keskuksessa ovat yliopiston eri tiedekuntien ja kauppakorkeakoulun lisäksi mukana Åbo Akademi, Työterveyslaitos sekä n. 130 asiantuntijan kansallinen verkosto. Tämän lisäksi keskus on verkostoitunut kansainvälisesti ja organisoii joka toinen vuosi järjestettävän kansainvälisen WORK-konferenssiin.

Up Your Game -pelitutkimusverkosto

Up Your Game on helmikuussa 2014 perustettu Turun yliopiston tieteidenvälinen pelitutkimusverkosto. Verkoston tehtävänä on tuoda yhteen eri tieteenaloilla tehtävää peleihin liittyvää tutkimusta ja käynnistää digitaalisten pelien, pelikulttuurin ja -liiketoiminnan sekä pelien viihde- ja hyötykäyttöjen tutkimushankkeita. Up Your Game -verkosto pyrkii edistämään tieteenalojen yhteistyötä sekä yliopiston yhteiskunnallista ja alueellista vaikuttavuutta.

Yliopistojen Aasia-verkosto

Turun yliopiston yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan kuuluva Itä-Aasian tutkimus- ja koulutuskeskus koordinoi yliopistojen Aasia-verkostoa. Tämän opetus- ja tutkimusverkoston jäseniä ovat Aalto-yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu, Oulun Yliopisto, Tampereen yliopisto, Turun yliopisto ja Vaasan yliopisto. Verkosto järjestää vuosittain *Aasian ohjelma* -nimisen, verkko-opiskeluna suoritettavan opintokokonaisuuden. Opintokokonaisuus koostuu kulttuurihistorian sekä yhteiskunta-, liiketalous-

ja viestintätieteiden opinnoista. Tutkimusta verkosto tukee muun muassa kehittämällä Aasia-aiheisia tietokantoja.

Vaasan yliopisto

Levón-instituutti (koulutus- ja tutkimuskeskus)

Levón-instituutti on Vaasan yliopiston erillislaitos, joka välittää yliopiston osaamista aikuiskoulutuksessa ja tuotteistaa yliopiston tutkimukseen pohjautuvaa osaamista. Instituutti toimii yhteistyössä Vaasan ammattikorkeakoulun kanssa muun muassa aikuis- ja täydennyskoulutuksen tuottamisessa, palvelututkimuksessa sekä organisaatioiden ja alueiden kehittämishankkeiden tuotteistamisessa, markkinoinnissa ja johtamisessa.

Åbo Akademi

Donnerska institutet

Instituutti on yksityisellä rahoituksella toimiva tutkimuslaitos, joka suuntautuu uskontohistorialliseen ja kulttuurihistorialliseen tutkimukseen. Olly ja Uno Donnerin rahastoa hallinnoi Stiftelsen för Åbo Akademi. Donnerska institutetin kirjasto on Pohjoismaiden suurin uskontotieteisiin erikoistunut tutkimuskirjasto. Instituutilla on oma hallitus ja esimies.

Ihmisoikeusinstituutti – Institute for Human Rights

Instituutti perustettiin yhteiskuntatieteiden, kauppatieteiden ja taloustieteiden tiedekuntaan vuonna 1985. Sen ensisijaisena tehtävänä on edistää ihmisoikeuksiin kohdistuvaa tutkimusta, tarjota koulutusta ja levittää tietoa.

Instituutilla on pitkäaikainen kokemus korkeatasoisten, kansainvälisten ihmisoikeuskysymyksiin suuntautuneiden kurssien järjestämisestä. Vuodesta 2006 lähtien on toteutettu kansainvälisen ihmisoikeuden maisteriohjelmaa.

Vaasan ja Pietarsaaren yksiköt

Kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunnan opetusta järjestetään myös Vaasassa ja Pietarsaareissa. Pietarsaareissa koulutetaan lastentarhanopettajia ja tehdään aihepiiriin liittyvää tutkimusta.

LIITE 4: SELVITYKSESSÄ KÄYTETYT KESKEISET AINEISTOT

Selvitykset ja asiakirjat

Tilastotiedot perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön KOTA- ja Vipunen-tietokantoihin sekä Tilastokeskuksen virallisiin tilastoihin ennen muuta pääluokkia Tiede, teknologia ja tietoyhteiskunta sekä pääluokan Koulutustilaton kohtia *yliopistokoulutus, opintojen kulku, oppilaitosten opiskelijat ja tutkinnot, koulutuksen keskeyttäminen sekä sijoittuminen koulutuksen jälkeen*.

Yliopistojen selvitystyötä varten toimittamat tiedot strategisista linjauksista, painopisteistä ja profiloinneista 2015.

Suomen Akatemian päätös yliopistojen profiloitumisen vahvistamisesta kilpaillulla rahoituksella 29.5.2015.

Evaluation of the Academy of Finland. Reports of the Ministry of Education and Culture 2013:4. Jyväskylä 2013, 146 p.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/okm14.pdf?lang=fi>

Grahn-Laasonen, Sanni: *Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasosen avoin kirje yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen johdolle 27.10.2015.* Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Humanistisen koulutusalan työryhmän loppuraportti 2011. Yliopistojen yhteinen koordinaatiohanke humanistisen, kasvatustieteellisen, luonnontieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen koulutusalan rakenteelliseksi kehittämiseksi. UNIFI, 25+8 s.

http://www.helsinki.fi/halvi/srno/raportit_ja_julkaisut/RAKE_2011/UNIFI_RAKE_Humanistinen_loppuraportti_liitteineen.pdf

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tehtävät. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:1. Helsinki 2010, 34 s.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/tr01.pdf?lang=fi>

Pelkonen, Antti & Nieminen, Mika: *Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyö ja yhteistyön esteet.* Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:7. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Helsinki 2015, 49 s.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2015/liitteet/okm07.pdf?lang=fi>

Rautiainen, Pauli & Roiha, Taija: *Taidealojen korkeakoulutus Suomessa.* Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisuja 30. Helsinki 2015, 46 s.

http://www.cupore.fi/documents/Taidealojen_korkeakoulutus_Suomessa.pdf

Suomalaisen yliopistotutkimuksen tuottavuus ja vaikuttavuus. Opetus- ja kulttuuriministeriön profiiliryhmän raportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:5. Helsinki 2015, 56 s.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2015/liitteet/okm05.pdf?lang=fi>

Suomen tutkimusinfrastruktuurien strategia ja tiekartta 2014–2020. Suomen Akatemia. Helsinki 2014, 80 s.

http://www.aka.fi/globalassets/awanhat/documents/tiekartta/tutkimusinfrastruktuurien_strategia_ja_tiekartta_2014_20.pdf

Tieteen tila 2014. Yhteenveto. Suomen Akatemia 2014, 52 s.
http://www.aka.fi/globalassets/awanhat/documents/tieteentila2014/aka_tieteen_tila_yhteenveto_2014_web.pdf

Tutkimuksen avoimuudella yllättäviä löytöjä ja luovaa oivaltamista. Avoimen tieteen ja tutkimuksen tiekartta 2014–2017. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:20, 32 s.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/okm20.pdf?lang=fi>

Uudistuva Suomi: tutkimus- ja innovaatiopolitiikan suunta 2015–2020. Tutkimus- ja innovaationeuvosto. Helsinki 2014, 37 s. www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tiede/tutkimus-ja_innovaationeuvosto/julkaisut/liitteet/Linjaus2015-2020.pdf

Vetenskapsrådets guide till infrastrukturen 2012. Rekommendationer för forskningsinfrastruktur på lång sikt från forskningsrådet och Vinnova. Vetenskapsrådets rapportserie 8:2011. Stockholm 2011, 139 s.
<https://www.vr.se/download/18.9b19d771342fcdf4fc8000817/Vetenskapsradets+guide+till+infrastrukturen+2012.pdf>

Tärkein selvitystyössä käytetty tuore kirjallisuus

Bate, Jonathan (ed.): *The Public Value of the Humanities*. Bloomsbury Academic. London 2011, 288 p.

Berry, David M. (ed.): *Understanding Digital Humanities*. Palgrave Macmillan. Chippenham and Eastbourne 2012, 316 p.

Björkman, Jenny & Fjæstad, Björn (ed.): *Thinking Ahead. Research, Funding and the Future*. Makadam Publishers. Riksbankens Jubileumsfond Yearbook 20015/20016. Gothenburg & Stockholm 2015, 269 p.

Cohen, Daniel J. & Rosenzweig, Roy: *Digital History: A Guide to Gathering, Preserving, and Presenting the Past on the Web*. University of Pennsylvania Press. Pennsylvania 2006, 316 p.

Holm, Poul & al. (ed.): Collaboration between the natural, social and human sciences in global change studies. *Environmental Science and Policy* 28/2013, p. 25–35.

Holm, Poul & Jarrick, Arne & Scott Dominic, *Humanities World Report 2015*. Palgrave Macmillan. Milton Keynes 2015, 215 p.

Kivistö, Sari & Pihlström, Sami: Akateemisen elämänmuodon mahdollisuuden ehdoista. *Tieteessä tapahtuu* 3/2015, s. 8–14.

Laakso, Mikael & Kere, Juha: Tieteellisen julkaisemisen muutokset – kasvukipuja ja avoimuuden haasteita. *Tieteessä tapahtuu* 3/2015, s. 16–19.

Naukkarinen, Ossi: *Mihin humanisteja tarvitaan*. Aalto University. Taide+Muotilu+Arkkitehtuuri 7/2012. Helsinki 2012, 139 s.

Nussbaum, Martha C.: *Nor for Profit: Why Democracy Needs the Humanities*. Princeton University Press. Princeton 2013, 184 p.

Poropudas, Olli & Pölönen, Janne: Kohti tieteenalojen tasa-arvoa. *Tieteessä tapahtuu* 3/2015, s. 20–24.

Seliger, Marja & Hahn, Young-an: *Thesis Design. Research Meets Practice in Art and Design Master's Thesis*. Aalto University. Arts+Design+Architecture 7/2015. Helsinki 2015, 147 p.